

1. TÉTEL

A VÁLLALKOZÁSOK CSOPORTOSÍTÁSA

Vállalkozások jellemzői:

- **Gazdálkodás:** A szűkös erőforrások legoptimálisabb felhasználását jelenti, azaz a lehető legkisebb ráfordítással próbálják meg a lehető legnagyobb bevételt elérni.
- **Kockázatvállalás:** A vállalkozás, pénze befektetésekor még nem tudja, hogy a jövőben hoz-e elég bevételt a tevékenysége.
- **Nyereség központúság:** A vállalkozások arra törekcszenek, hogy bevételei hosszú távon meghaladják a kiadásait.

Vállalkozások csoportosítása:

- **Tevékenységi kör szerint:**
 - termelő
 - kereskedelmi
 - szolgáltató

Termelő vállalatok:

- anyagi javak, termékek előállítása

Kereskedelmi vállalatok:

- nagykereskedelmi - belkereskedelmi
- kiskereskedelmi vállalatok - külkereskedelmi vállalatok

Szolgáltató vállalatok:

- közlekedési vállalatok
- bankok
- egyébek: reklámügynökségek, tanácsadó irodák

- **Méret szerint**

- A foglalkoztatottak tekintetében
 - Mikro 1-10 fő
 - Kis 11-50 fő
 - Közép 50-100 fő
 - Nagy 100-500 fő
 - Óriás 501 főtol

- **Vállalkozási forma (jogi szempont szerint)**

- Egyéni vállalkozó
- KKT.
- BT.
- KFT.
- RT. NYRT., ZRT.
- Egyesülés
- Közös vállalat

A vállalkozás szereplői és érdekeik:

Tulajdonosok:

vagyonukat adják a vállalkozásnak, tehát szerepük a tőkebefektetés, érdekük a vagyon növelése és a profit elérése

Menedzserek:

szervezési, döntéshozási képességüket adják a vállalkozásnak. Feladatuk a tevékenységek megtervezése, megszervezése, irányítása és ellenőrzése. Szintén a vállalat növelésére törekszenek, ezáltal nő a saját fizetésük és hatalmuk.

Alkalmazottak:

munkaerejüket adják a vállalkozásnak a bérért cserébe. Feladatuk a tevékenységek végrehajtása. Érdekük a bér növekedése. Az alkalmazottak természetes konfliktusban állnak a menedzserekkel és a tulajdonosokkal, hiszen ami a jövedelem a munkavállalóknak, az költség a vállalkozásnak, vagyis a menedzsereknek és a tulajdonosoknak.

Jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok:

- KKT.
- BT.

Jogi személyiségű gazdasági társaságok:

- KFT.
- NYRT., ZRT.
- Egyesülés
- Közös vállalat

Gazdasági társaság alapításával kapcsolatos főszabályok: bármely jogalany, bármely jogalannal alapíthat gazdasági társaságot, pl.: két természetes személy; egy természetes személy egy gazdasági társasággal; két gazdasági társaság; állam egy gazdasági társasággal; állam egy természetes személlyel; két állam.

Főszabály alóli kivételek:

- Egyesülést, közös vállalatot csak jogi személyek alapíthatnak, magánszemélyek nem.
- Természetes személy egyidejűleg csak egy gazdasági társaságnak lehet korlátlanul felelős tagja (a korlátlan felelősség azt jelenti, hogy nem csupán a bevitt vagyon erejéig felel a társaság tartozásaiért, hanem magánvagyonával is felel érte).
- A KKT. és BT. nem lehet korlátlanul felelős tagja másik ilyen társaságnak.

KÖZKERESETI TÁRSASÁG:

- Jogi személyiséggel nem rendelkező, egyszerű gazdasági társaság.
- Társasági szerződéssel lehet létrehozni
- A társaság tagjai arra vállallnak kötelezettséget, hogy korlátlan és egyetemleges felelősségük mellett közös gazdasági tevékenységet folytatnak, és az ehhez szükséges vagyont a társaság rendelkezésére bocsátják.
- Az egyetemleges felelősség azt jelenti, hogy a társaság a tartozásaiért közösen felelnek, vagyis bárkitől kérhető a tartozás.
- A tagok kötelesek személyesen is közreműködni a társaság tevékenységében.

BETÉTI TÁRSASÁG:

- Az egyik tagot beltagnak nevezik, akinek a felelőssége korlátlan, a másik tagot kültagnak nevezzük, akinek a felelőssége korlátozott (vagyon betét mértékéig felel).
- Amennyiben a társaságban több beltag van, a felelősségük egyetemleges.
- Alapjában véve a beltag helyzete a meghatározó, mert általában ő irányítja a céget.
- A kültag szerepe a megfelelő tőke biztosítása.

EGYESÜLÉS:

- Csak jogi személyek alapíthatják, saját gazdálkodó eredményük előre mozdítására és gazdasági tevékenységük összehangolására, valamint szakmai érdekeik képviselésére.
- Saját profitra nem törekszenek, a nyereség általában a tagvállalatoknál csapódik le.
- A vagyonukat meghaladó esetleges tartozásokért a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.

KÖZÖS VÁLLALAT:

- Jogi személyek által közös gazdasági tevékenységre alapított társaság, amely elsősorban a saját vagyonával felel a tartozásaiért

- Ha a saját vagyon a tartozások fedezésére nem elegendő, akkor a tagok együttesen, vagyoni hozzájárulásuk arányában kezessként felelnek.

KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG:

- A tagok a KFT. alapításakor, illetve az abba való belépésekor nem a teljes magánvagyonukat kockáztatják, „csak” a társaságba fektetett vagyonukat (felelőségük korlátozott).
- A cég előre meghatározott összegű törzsbetétekből álló tőzstőkével alapul.
- Minimálisan 3 millió Ft tőkével alapítható

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG:

- Nagy létszámú tőkés társaságok típusa
- Előre meghatározott összegű részvényekből álló alaptőkével alakul, a tag felelősége pedig a társasággal szemben a részvény névértékének, vagy kibocsátási értékének megfizetésére terjed ki, a felelőség korlátozott.
- ZRT.: nem vihető tőzsdére
- NYRT.: tőzsdére vihető

2. TÉTEL

A TULAJDONFORMÁK

A tulajdonformák szerint vannak állami, önkormányzati, szövetkezeti és magánvállalatok. A modern gazdaságokban valamennyi forma megtalálható. A társas vállalkozási formák a gazdaság meghatározó elemei. Lényeges tulajdonságuk, hogy a tagok önkéntes vagyoni hozzájárulásával keletkeznek, ezért magánvállalkozások. Az alapítók lehetnek természetes személyek (emberek) vagy jogi személyek (különböző szervezetek). Fontos szempont, hogy milyen a tagok felelőssége. Korlátlan a felelősség, ha a tagok minden létező vagyonukkal felelnek a társaság üzleti kötelezettségeiért. Korlátozott a felelősség, ha a társaság tagjai csak a bevitt vagyonukkal és az ott elért jövedelmükkel felelnek a cég tartozásaiért. A társas vállalkozási formák legnagyobb előnye a rugalmas tulajdoni szerkezet. A tulajdoni részesedések megvásárlásával az önmagukban is társas vállalkozások egymás résztulajdonosaivá válnak. Ezzel ún. leányvállalatok szövevénye jön létre. A más vállalatok részesedéseit kézben tartó vállalati központot holdingnak nevezzük.

A vállalatok fajtái tulajdonosok szerint:

- Állami
- Önkormányzati
- Magán
- Vegyes tulajdonú

A vállalatok fajtái méretük szerint:

- Kis
- Közepes
- Nagy

A vállalatok fajtái tevékenységük jellege körük szerint:

- Termelő
- Szolgáltató
- Kereskedelmi vállalatok
 - Ezen belül megkülönböztetünk:
 - Ipari
 - Mezőgazdasági
 - Bel-és külkereskedelmi
 - Kis- és nagykereskedelmi vállalatokat

A vállalatok fajtái társasági forma szerint:

- Közkereseti társaság
- Betéti társaság Bt.
- Közös vállalat
- Korlátolt felelősségű társaság Kft.
- Részvénytársaság Rt.

3. TÉTEL

EGY KISVÁLLALKOZÁS ALAPÍTÁSA

ÖTLET, TERV, PIAC, FORRÁSOK

A fejlett piacgazdaság viszonyai között működő országok gazdasági életében jelentős szerepet töltenek be a kis és középvállalkozások. A rendszerváltás utáni gazdasági átalakulás eredményeként hazánkban is egyre nagyobb jelentőséggel bírnak. Majd az európai uniós csatlakozás következtében bővült a piac is. Mindezen folyamatoknak az eredményeként Magyarország a kisvállalkozások országává vált.

A gazdaságpolitikusok és a kormányzat már felismerte, hogy ez a vállalkozói csoport lehet a magja a jövő versenyképes iparának

Ötlet:

Minden vállalkozás egy ötletre épül. Az első lépés (talán a legnehezebb) a jó ötlet megtalálása. Itt általában sokan leragadnak.

- Az első és legfontosabb dolog, hogy írja fel ötleteit amikor csak eszébe jut valami.
- Rendszerezze ezeket az ötleteket akár egy papíron és kezdjen el tudatosan kutatni a témában.
- Nézze meg vannak-e már ilyen profilú boltok a környéken, létezik-e már ilyen weboldal, milyen találatokat kap a Google keresőjében, ha rákeres.
- Legyen kreatív és próbálja meg minél több forrásból és szemszögből megismerni a piacot.

A megfelelő ötlet megtalálására több lehetőség kínálkozik.

- Ötletbörze (brain storming)
- Mátrix vagy háló
- Ötletek feltérképezése
- Problémamegoldás

Startupok: Innovatív kisvállalkozás

Ötletlöketek: külföldi vállalkozásokkal foglalkozó weblapok, google trends, minner.hu

Terv:

Bármilyen új vállalkozás sikerének esélyeit nagymértékben növeli egy átfogó üzleti, stratégiai terv, amely a teljes vállalkozást még annak beindulása előtt körvonalazza

A legfontosabb az, hogy a vállalkozó jövőendő működésének minden oldalát, területét, folyamatát figyelembe vegye

- Nyereségterv összeállítása:
- Meg kell határozni, hogy a ráfordítani szándékozott idő és tőke alapján a vállalkozás révén mekkora profitot kíván elérni
- A tevékenység meghatározása:
- Első lépés, hogy milyen tevékenység végzésére alkalmas a vállalkozó, és milyen tevékenységre vagy szolgáltatásra van igény
- A vállalkozás módjának kiválasztása:
 - új vállalkozás alapítása
 - egy működő vállalkozás megvétele
 - koncesszió megvásárlása
 - A koncesszió alapvetően az áruk és szolgáltatások fogyasztóhoz való eljuttatásának a társult viszonteladókra épült rendszere
- A megfelelő vállalkozási forma kiválasztása
 - Egyéni vállalkozás
 - Előny: a döntés egy kézben van
 - Hátrány: teljes, korlátlan felelősség
 - Társas vállalkozás

- Előny: a tagok kiegészíthetik egymást, Többféle formája létezik
- Hátrány: nagyobb tőkeigény
- A környezet kiválasztása
- Egy kisvállalkozásnál fontos:
- Munkaerőpiac helyzete (munkaerő kínálat, bérek)
- Az áru és szolgáltatáspiac helyzete (beszerzési lehetőségek, árak)
- Az üzleti élet fejlettsége
- A helyi önkormányzat kapcsolata a vállalkozókkal
- A településen lévő versenytársak
- A pénzügyi terv
 - Ebből lehet megtudni, hogy a vállalkozó mikor és mekkora bevételhez fog jutni, és mikor és mekkora kiadásokra kell számítani
 - Bevételek meghatározása
 - Az állandó és változó kiadások meghatározása
 - A készpénzforgalom (cash flow) alakulása
 - A szükséges idegen források meghatározása

Piac:

Nagyon fontos annak vizsgálata, hogy a tervezett tevékenységnek, az értékesített áruknak és szolgáltatásoknak milyen a várható kereskedelmi és piaci lehetősége.

- Az áttekintés feltétele, hogy a vállalkozó tényleges elképzelésekkel rendelkezzen az áru vagy szolgáltatás bemutatásáról, az értékesítés módjáról, az alkalmazott árakról, a szükséges készletekről, a reklámozás eszközeiről. Csak ezek ismeretében van lehetőség a pontos elemzésre, amelynek jelentőségét alátámasztja, hogy gyakran az áttekintés során mutatkozik meg a módosítás szükségessége
- Hazánkban a mikro vállalkozások túlsúlya és a középméretű vállalkozások viszonylag alacsony aránya nem tekinthető kedvezőnek. Azért nem, mert a mikro- és kisvállalkozások közepes vállalattá növekedéséhez jelentős tőkebefektetésre lenne szükség
- A kisvállalkozások jellemzően családi vagy egyéni vállalkozások
- Nem mindig rendelkeznek megfelelő vállalati ismeretekkel és tőkével
- Jellemzően a szolgáltató szektorban működnek

Források:

- Saját tőke
- Befektetések
- Kölcsönök
- Pályázatok
- Támogatások

4. TÉTEL
PROFIT, ÁRBEVÉTEL, KÖLTSÉGEK
–
A SIKERES ÉS SIKERTELEN VÁLLALATOK

Minden vállalat típusától, méretétől, tevékenységének jellegétől függetlenül termelési tényezőket használ fel kibocsátása érdekében. A termelésben felhasznált termelési tényezőket ráfordításoknak, a ráfordítások pénzben kifejezett értékét pedig költségnek nevezzük.

Ha az árbevétel nagyobb, mint a költségek, akkor eredményes, van profit. Ellenkező esetben veszteséges.

Költségek:

- **Számviteli költség:** számviteli rendszerben nyilvántartott költségek
- **Alternatív költség:** használdozat, elveszett hozam, melyről a vállalkozás érdekében le kellett mondani. (biztos munkabér helyett vállalkozás, befektetés a vállalkozásba nem pedig a bankba tétel)
- **Gazdasági költség:** számviteli költség + alternatív költség

Állandó (fix) költségek:

Azok a költségek, melyeket akkor is kell fizetni, ha nincs kibocsátás (bérleti díj, kölcsönök kamata, amortizáció)

Változó költségek:

A kibocsátás mennyiségével együtt változnak, de nem mindig azonos mértékben. (anyagköltség, munkabér, energiaköltség)

Állandó + változó költségek = termelés összes költsége

Profit, bevétel:

- $\text{bevétel} - \text{költség} = \text{profit}$
- $\text{árbevétel} - \text{folyó költségek (anyag, munkabér)} = \text{bruttó profit}$
- $\text{folyó költség} + \text{amortizáció} = \text{számviteli költség}$
- $\text{árbevétel} - \text{számviteli költség} = \text{számviteli profit}$
- $\text{számviteli költség} + \text{alternatív költség} = \text{gazdasági költség}$
- $\text{árbevétel} - \text{gazdasági költség} = \text{gazdasági profit}$

Sikertényezők:

- Marketing
- Hatástöbbszörözés
- Adatbázis

VÍZIÓ + INTENZITÁS + SZENVEDÉLY + ESZKÖZÖK + PARTNEREK + JÓ TAKTIKA + AKCIÓTERV = SIKER

5. TÉTEL

A VÁLLALKOZÁSOK MIKRO- ÉS MAKROKÖRNYEZETE

A vállalkozások környezete magában foglalja mindazokat a külső tényezőket, amelyek befolyásolják és meghatározzák piaci jelenlétének hatékonyságát.

A vállalkozások mikrokörnyezete: A vállalkozások közvetlen környezete, amely direkt módon befolyásolja a vállalkozás képességét a piac kiszolgálására.

Elemi:

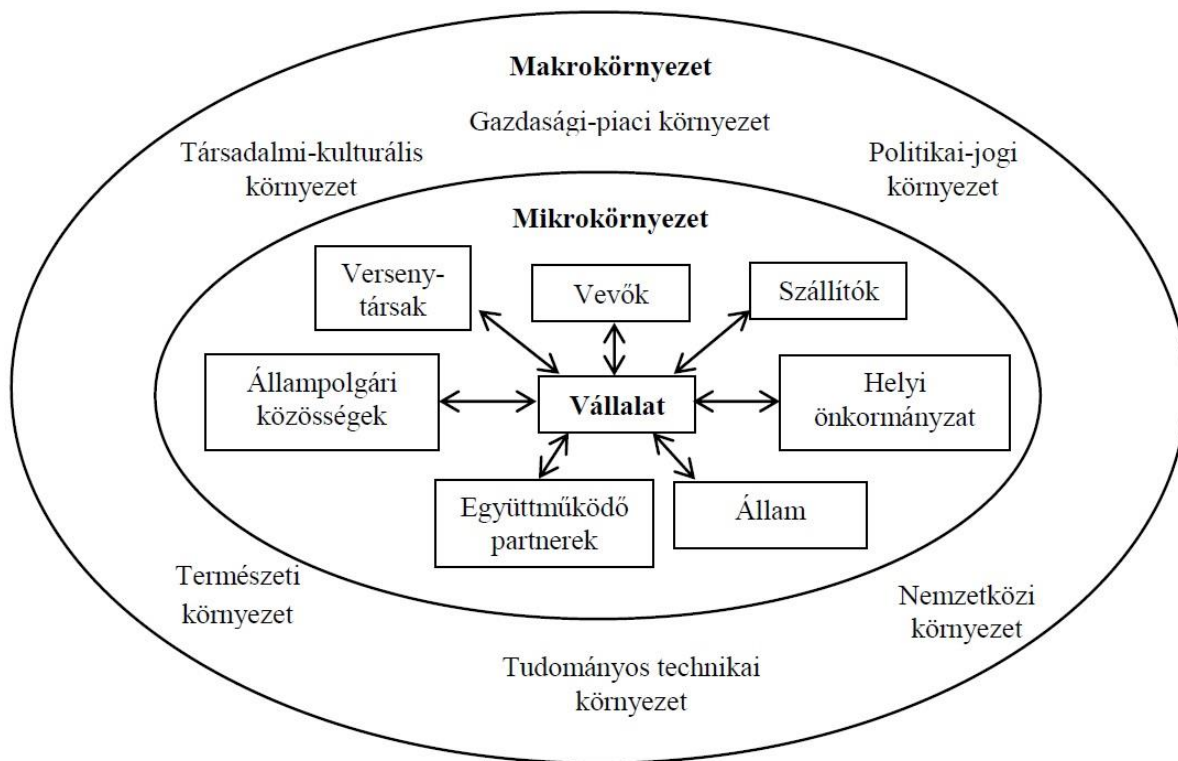
1. **szállítók:** a vállalatot és versenytársait a működéshez szükséges anyagokkal és szolgáltatásokkal látják el
2. **piaci közvetítők:** a vállalkozást termékei eladásában, terítésében, a fogyasztókhöz való eljuttatásban segítik
 - **Formái:**
 - kereskedelmi közvetítők: segítenek a vállalkozásnak a fogyasztók megtalálásában (ügynöki hálózat, viszonteladók)
 - szállítmányozók: az árut eredeti helyükről a célállomásra juttatják
 - pénzügyi szolgáltatók: a vállalkozókat pénzügyileg segítik (bankok)
3. **vevők:** a termékeket fogyasztási céllal vásárolják
 - **Formái:**
 - fogyasztópiacok: egyének és háztartások, akik személyes szükségletükre vásárolnak
 - ipari piacok: szervezetek, akik új termékek előállítására céljából vásárolnak
 - viszonteladók piaca: a vásárolt termékeket bizonyos haszonnal adják tovább
 - nemzetközi piacok: külföldi vásárlók
4. **versenytársak:** a piacon azonos vagy hasonló tevékenységet folytató vállalkozások
 - **Formái:**
 - hasonló termékeket, hasonló áron, ugyanazoknak a vásárlóknak értékesíti
 - hasonló termékeket gyárt
 - ugyanazt a terméket vagy szolgáltatást nyújtó vállalkozás
 - minden vállalkozás, amely ugyanannak a fogyasztónak a pénzéért versenyez
5. **közvélemény:** a vállalkozásoknak el kell fogadtatni magát a szélesebb nyilvánossággal, amely befolyásolja az üzletmenetét
 - **Formái:**
 - általános közvélemény
 - helyi közvélemény
 - belső közvélemény (tulajdonosok, vezetők, dolgozók)

A vállalkozások makrokörnyezete:

Az a szélesebb társadalmi környezet, amely közvetlenül befolyásolja a vállalkozások tevékenységét.

Elemi:

- tudományos-technikai környezet: technológiai fejlődés, innováció, technológiai fejlődés befolyásolja a vállalkozások működését
- demográfiai környezet: a népesség száma, összetétele, a családok nagysága hatással van a vállalkozások piaci helyzetére
- gazdasági környezet: a lakosság reáljövedelme, megtakarítások, hitelek
- természeti környezet: rendelkezésre álló nyersanyagok mennyisége, nyersanyag árak, környezetszennyezés
- politikai és jogi környezet: jogi előírások, törvények

6. TÉTEL

VÁLLALKOZÓI TULAJDONSÁGOK, A VÁLLALKOZÓK FELADATAI

A vállalkozás indításának motivációi:

1. Az ember életében változás áll be (negatív: elengedik a munkahelyéről, ez fontos ösztönző tényező; pozitív: összejön egy jó befektetővel, ügyféllel, aki támogatja az elképzeléseit).
2. Kívánatos-e a vállalkozás (tágabb-szűkebb kultúra elismerése).
3. Lehetséges-e a megvalósítás
 - szerepminta,
 - az állam mennyire támogatja a vállalkozásokat,
 - háttér,
 - marketing, a bevezetés eszköze,
 - finanszírozás kérdése, van-e a vállalkozás megkezdéséhez elegendő tőke

A vállalkozások csoportosítása:

- **Tevékenység jellege alapján történő csoportosítás:**
 - Termelő vállalkozások
 - Szolgáltató vállalkozások
termelési folyamatok megvalósítását elősegítő, áruforgalomhoz, kereskedelemhez kötődő.
- **Tevékenységi kör alapján történő csoportosítás:**
 - Kitermelő ipar primer vállalkozás
 - Feldolgozó ipar szekunder vállalkozás
 - Kereskedelem terciér vállalkozás
- **Vállalkozási tevékenység célja alapján történő csoportosítás:**
 - Profit orientált
 - Non-profit orientált.
 -

Ezek az elméleti csoportok a gyakorlatban összemosódnak.

Készségek, amelyek a sikeres vállalkozáshoz feltétlenül fontosak:

1. Önfegyelem,
2. Tervezés (külső-belső tényezők figyelembevételével),
3. Megfigyelés és visszacsatolás,
4. Ésszerű kockázatvállalás (ok-okozat összefüggés mérlegelése),
5. Rugalmasság (vegye észre a környezet változásait és minél gyorsabban alkalmazkodjon),
6. Döntéskészség,
7. Innovációs készség,
8. Kitartás a terv, tevékenység végrehajtásához,
9. Az emberi kapcsolatok (tulajdonosokkal, munkavállalókkal, empatikus készséggel kell rendelkeznie),
10. Nagyfokú elkötelezettség (a vállalkozás, az ötlet stb. iránt),
11. Hosszú távú gondolkodás (lehet a vállalkozás rövid távon veszteséges is),
12. Üzleti tisztánlátás (gyorsan ismerje fel az üzleti lehetőségeket és valósítsa meg, azaz legyen kreatív).

A vállalkozás két fő célja:

1. Nyereség
2. Stabilitás (minimum 5 éves múlttal rendelkezzen). Ez a két cél szorosan összefügg, mert az a vállalkozás stabil, amely hosszú távon nyereséges.

Sikeres vállalkozás feltételei:

1. A vállalkozó elkötelezett, jól felkészült, széleskörű ismerettel rendelkező, aki jó csapatot épít maga köré.
2. Olyan terméket, szolgáltatást állít elő, amely megkülönbözteti másoktól.
3. A termeléshez, szolgáltatáshoz legyen megfelelő piaci szegmens.

4. A termelést tudja finanszírozni (megfelelő források biztosítása).
5. Kapcsolatok, kapcsolatrendszer kiépítése.
6. Orientáció, sikerorientáltság.

A vállalkozásoknak, mint gazdasági rendszereknek vannak

- elemei,
- jellemzői.

A vállalkozás jellemzői:

- önálló, valódi rendszerek,
- tevékenységüknek, feladatuknak megfelelő szervezeti struktúrát építenek ki,
- hatékonyságra törekszenek,
- önálló célmeghatározás,
- működési folyamatokat változtatják.

A vállalkozás elemei: (meglévő és megszerzhető források)

- Emberi tényező (emberi erőforrásnál a figyelem középpontjában a belső- és külső érintettek vannak).
- Belső érintettek: tulajdonosok, alkalmazottak, menedzserek
- Külső érintettek: fogyasztók, beszállítók, versenytársak
- Befektetett eszközök (immateriális javak, tárgyi eszközök, befektetett pénzügyi eszközök).
- Forgóeszközök.
- Információ (óriási jelentősége van az értékteremtésben).

7. TÉTEL

AZ ÁLLAMI ÉS ÖNKORMÁNYZATI KÖLTSÉGVETÉS

Állami költségvetés:

Az állami költségvetés egy olyan pénzügyi terv, amely egyrészt tartalmazza az állami szervek pénzalapját, másrészt szembe állítja az állami bevételeket és az állami kiadásokat egy bizonyos időszakra (általában egy évre) vonatkozóan.

A költségvetés az államháztartás része egy meghatározott időszakra az állami kiadások és bevételek megszervezésére. Olyan feladatokat finanszíroznak, melyeket a piaci szereplők nem tudnak teljesíteni, de a társadalom számára kiemelkedő fontosságú, továbbá ellátja az állam gazdasági funkcióit (erőforrások allokációja, elvonási funkció, társadalmi igazságosság érvényesítése a piacon).

2 típusa van:

- deficités (hiány). Pótlás: lakossági hitelekből, külföldi hitelekből, jegybanki tartalékokból
- Szufficites (többlet)

Bevételek:

- adók
- illetékek
- járulékok
- tőkebevételek
- nemzetközi kapcsolatok
- gazdálkodási szervezetek befizetései
- adósságszolgálattal kapcsolatos befizetések

Kiadások:

- gazdálkodó szervek támogatása
- társadalombiztosítás
- fogyasztói ár kiegészítés
- költségvetési szervek támogatása (minisztériumok)
- önkormányzatok támogatása
- elkülönített pénzalapok
- adósságszolgálat

Önkormányzati költségvetés:

Az államháztartásba tartozik, de nem az állami költségvetés része.

2 féle feladatkörük van:

- Törvény által előírt
- Önként vállalt (ha nem akadályozza a kötelezőket)

Törvény által előírt:

- alapfokú szociális ellátás
- alapfokú egészségügyi ellátás
- közvilágítás
- közutak
- köztemető
- egészséges ivóvíz
- közhatalom gyakorlása (különböző engedélyek kiadása)

A megyei jogú városoknál már középfokú oktatás, szociális ellátás és egészségügyi ellátás kell.

Budapesten belül megkülönböztethető két típus: kerületi, fővárosi.

Az önkormányzatoknak a kötelezően vállalt feladatok kiadásait, különböző bevétellel próbálják pótolni.

A bevételek:

központi állami támogatás, állam által átengedett bevételek (pl.: gépjárműadó, SZJA bizonyos százaléka), helyi adók engedély által, ingatlanadó, ebadó, bölcsődei napidíj.

A vagyonával gazdálkodhat korlátozottan forgalomképes feladataival, melyek bérbe adhatóak, illetve forgalomképes feladataival, melyek eladhatóak. Ezen túl értékpapírokat és kötvényeket is kibocsáthat, valamint kölcsönöket is felvehet.

A költségvetést az Állami Számvevőszék ellenőrzi, az utalásokat pedig a Magyar Államkincstárnál könyvelik el.

Költségvetés elfogadása:

1. június 30-ig a kormány tájékoztatja az Országgyűlést
2. szeptember 30-ig benyújtás
3. december 31-ig elfogadás

Módosító indítványok a főszámokra. Kapcsolódó módosító indítványok a fősorokra. Egyszerű többséggel elfogadás. Ha nincs elfogadott költségvetés, akkor az előző évi marad. Zárszámadási törvény: év végén alkotja meg parlament, amiben összegzi a költségvetés alapján a bevételt és a kiadást és visszanéz elmúlt év teljesítményére.

8. TÉTEL

A KÖLTSÉGVETÉSI HIÁNY OKAI, VESZÉLYEI, POZITÍV ÉS NEGATÍV KÖVETKEZMÉNYEI

A költségvetés egy gazdálkodó szerv által kidolgozott pénzügyi terv, amely egy adott jövőbeli időszakra vonatkozik. A költségvetés egyaránt tartalmazza a bevételeket és a kiadásokat is.

A hiány okai:

- a pénzeket nem ellenőrzik megfelelően (korrupció)
- a kidolgozott költségvetés rossz (sok kiadás, kevés bevétel)
- rossz állami gazdaságpolitika
- pénzügyi egyensúly hiánya
- makrogazdasági tényezők (világgazdasági válság)
- kölcsönök, hitelek felhalmozódása

Veszélyei, negatív következményei:

- államadósság mértékének folyamatos duzzadása
- infláció növekedése
- lassuló gazdasági növekedés
- növekvő munkanélküliség
- az állami működési funkciók veszélybe kerülhetnek

Pozitív következményei:

- az állam több kiadást szánhat a jóléti funkciókra
- versenyképesség növelése
- K+F
- műszaki infrastruktúra fejlesztése
- vállalkozások támogatása
- régiók támogatása
- közüzemek üzemeltetése

9. TÉTEL

A GAZDASÁG FŐBB SARKPONTJAI

Gazdasági növekedés:

A gazdaság teljesítőképességének gyarapodása mennyiségi alapon (termék, szolgáltatás).

Főbb mérőszámok:

GDP, GNI

A növekedést gazdasági tényezők határozzák meg. Meghatározza a forrásokat, melyből adott mennyiség mehet a produktivitásra (munkaerő-állomány, működő tőke, természeti erőforrások, technikai és technológiai környezet)

Típusok:

- **Extenzív:** újerőforrásokat használ
- **Intenzív:** minőséget javít a meglévő erőforrásokkal, a meglévő erőforrásokat hatékonyabban használja

Nincs folytonos növekedés: ciklusok (tőke, HR meghatározza).

Foglalkoztatottság:

A foglalkoztatottság, foglalkoztatási arány vagy foglalkoztatási ráta egy adott gazdaság munkaerőpiacának fontos jelzőszáma.

Inaktív népesség (betegek)**Aktív népesség (dolgozók):****2 csoport:**

- Munkanélküli:
 - Szám: hány fő
 - Ráta: aktív népességen belül %
 - Típusok:
 - funkcionális: felmondás és a következő munka között
 - ciklikus (időszaki): makrogazdasági hatás
 - strukturális (ágazati): technikai fejlettség, piac miatt vagy túltelítettség miatt
- Foglalkoztatott:
 - évi munkaóra mennyiség
 - szakképzettség
 - foglalkoztatás által előállított termékek, szolgáltatások minősége
 - munkaerő mobilitás

Infláció:

Az infláció a közgazdaságtanban az árszínvonal tartós emelkedése, a pénz vásárlóerejének romlása mellett.

Az infláció az áru- és pénzpiac, illetve a reál- és pénzfolyamatok közötti kapcsolat, a közöttük megbomlott összhang alapján értelmezhető.

Fajtái:

- Kúszó infláció
- Vágtató infláció
- Hiperinfláció

Költségvetés:

Az állami költségvetés egy olyan pénzügyi terv, amely egyrészt tartalmazza az állami szervek pénzalapját, másrészt szembe állítja az állami bevételeket és az állami kiadásokat egy bizonyos időszakra (általában egy évre) vonatkozóan.

A költségvetés az államháztartás része egy meghatározott időszakra az állami kiadások és bevételek megszervezésére. Olyan feladatokat finanszíroznak, melyeket a piaci szereplők nem tudnak teljesíteni, de a társadalom számára kiemelkedő

fontosságú, továbbá ellátja az állam gazdasági funkcióit (erőforrások allokációja, elvonási funkció, társadalmi igazságosság érvényesítése a piacon).

2 típus:

- deficités (hiány) pótlás: lakossági hitelekből, külföldi hitelekből, jegybanki tartalékokból
- Szufficites (többlet)

Fizetési mérleg:

A fizetési mérleg egy adott ország rezidens (statisztikai értelemben vett belföldi) és nem rezidens gazdasági szereplői közötti, meghatározott időszakban lezajló reálgazdasági és pénzügyi műveletek számbavételére szolgál. Forgalmi típusú pénzügyi statisztika, melyhez szorosan kapcsolódik az állományi szemléletű külfölddel szembeni befektetési pozíció.

Folyó fizetési mérleg

- áruk
- szolgáltatások
- jövedelmek
- viszonzatlan folyó átutalások

Tőkemérleg

- viszonzatlan tőkeátutalások
- nem termelt, nem pénzügyi eszközök forgalma

Pénzügyi mérleg

- közvetlen tőkebefektetések
- portfólió befektetések
- pénzügyi derivatívák
- egyéb befektetések
- tartalékok

Adósságállomány: Adósságállományon az állam és a belgazdasági magánvállalkozások külföldről felvett hiteleit értjük.

10. TÉTEL

ADÓK ÉS GAZDASÁGI HATÁSAIK

Az adó olyan egyszeri, vagy folyamatos pénzügyi szolgáltatás, amelyet az állam, vagy más közjogi testület közfeladatok (víz, gáz hidak) ellátásához szükséges bevétel céljából egyoldalúan állapít meg és külön eseti ellenszolgáltatás nélkül követelhet mindenkitől, akire a törvényben, a szolgáltatási kötelezettség tekintetében megállapított tényállás vonatkozik.

Egy államban a különféle adók alkotják az állam adórendszerét.

Adóztatás funkciói:

- Fedezeti funkció (fedezetet teremt a közkiadáshoz)
- Újraelosztó funkció
- Szociális funkció
- Fogyasztás befolyásolása (pl. dohánytermék drága, hogy ne vegyék annyian)
 - általános forgalmi adó
 - fogyasztási adó

Jövedelemhez kapcsolt adók:

Azok az adók, amelyet az elért (kimutatott) jövedelem után kell fizetni.

- SZJA
- TAO

Helyi adók:

Azok az adók, amelyeket az önkormányzat a helyi adókról szóló törvényben kapott felhatalmazás alapján- a helyi önkormányzat képviselőtestülete által a helyi adókról alkotott rendelete szerint – az illetékességi területén szedhet.

Gépjárműadó:

A belföldi gépjárművek adója nem tartozik a helyi adók körébe. A gépjárműadóról szóló törvény azonban úgy rendelkezik, hogy a belföldi gépjárművek adójának mértékét a település önkormányzatának képviselőtestülete állapítja meg, az adót újonnan a NAV szedi be. A települési önkormányzat által a belföldi gépjárművek után a beszedett adóból a törvényben meghatározott alsó adótétellel számított összeg 50 %-a az önkormányzatot illeti meg. Amennyiben a képviselő-testület, az alsó adótételnél magasabb adómértéket állapít meg, a különbözetből származó bevétel teljes összege az önkormányzatot illeti.

Vám:

A vám egy speciális termékadó, amelyet Magyarországon a vámhatáron vámterületre beléptetett, v bármilyen más módon bejuttatott áruk után kell fizetni.

Illetékek, díjak:

Az illeték előre meghatározott mértékű, közvetlen ellenszolgáltatás fejében a költségvetés javára történő kötelezően teljesítendő befizetés.

Önellenőrzés:

Az önadózás útján megállapított, vagy megállapítani elmulasztott adót (adóalapot), ha az adózó az adóhatóság ellenőrzésének megkezdését megelőzően feltárja, helyesbítheti.

Jogkövetkezménye: Önellenőrzési pótlék, mértéke a jegybanki alapkamat.

Ha elmulasztom a határidőt, vagy más az adat, nem jól volt a bevallást, önhatalmúlag helyesbíthetem, míg ellenőrzés alá nem került az adózó.

11. TÉTEL

KONJUNKTÚRA ÉS DEKONJUNKTÚRA

A gazdaság fejlődésének folyamata rendszerint kitér az egyensúlyinak tekinthető normális, egyenletes pályáról, de tendenciájában mindig vissza is tér ahhoz. A gazdaság ilyen periodikusan visszatérő hullámzásait nevezzük ciklikusságnak. A ciklikusság mögött különféle gazdasági, gazdaságpolitikai, politikai, pszichológiai tényezők húzódnak meg.

Konjunktúraciklusok:

- típusok terület szerint:
 - üzleti élet
 - pénzügyi
 - agrárgazdaság
 - beruházási javak
 - általános
- időtartam szerint:
 - Kitchin-ciklus, 40 hónap, pénzügy, készletmozgások
 - Juglar-ciklus, 8-10 év, klasszikus ciklus
 - Kuznets-ciklus, 40-60 év, nemzetgazdaság összteljesítménye
 - Szuperhosszú ciklus, 100 év feletti, mezőgazdaság, élelmiszer-ipar termelés

Dekonjunktúra:

A gazdasági helyzet kedvezőtlen alakulása. Jellemzői: a termelés csökkenése, az értékesítési lehetőségek romlása, a beruházások elmaradása és a munkanélküliség növekedése. A modern gazdaságokban a társadalmi rendszertől függetlenül jelentkezik.

Gazdasági ciklus:

recesszió-mélypont-expanzió-csúcspont-recesszió

A dekonjunktúraciklus (recesszió) mozzanatai:

- A recesszió kezdeti szakaszában felszámolják a raktárkészleteket, zuhanni kezd a beruházás.
- Csökken a munkakereslet, ami először az átlagos munkahét hosszának csökkenésében, a kényszerszabadságozásokban, majd a munkanélküliség növekedésében jelentkezik.
- Az üzleti profitok veszedelmesen esnek, amit szükségszerűen követ a részvényárfolyamok zuhanása. Az elmaradó beruházások miatt csökken a hitelkereslet, ami általában a kamatlábak csökkenéséhez vezet.

Az ezt követő expanszió (konjunktúra) a recesszió tükörképe.

12. TÉTEL

AZ ÁLLAM GAZDASÁGI LEHETŐSÉGEI

A nemzetközi politikai és gazdasági élet meghatározói a különböző államok, amelyekből 193 függetlenségét ismerik el a nemzetközi szervezetek. A különböző világpolitikai események, gazdasági folyamatok az államok közötti kapcsolatok alapján szerveződnek.

A történelem során - az ókori első államok megjelenésétől kezdve - nagyon sok változáson ment keresztül az állam szerepét, feladatait, funkcióját tekintve.

Az állam szerepe a piacgazdaságban

A piacgazdaság olyan gazdasági rendszer, amelynek alapját a piac működése jelenti. Három alapvető eleme a kereslet, a kínálat, és az árak. A kereslet és kínálat együttes hatása szabályozza az ártermelést és az árakat. A piacgazdaság hajtóereje az egyéni nyereségre, profitra való törekvés, melynek alapfeltétele a magántulajdon és annak biztonsága. Azonban jelenléte nem kizárólagos, mindig van valamennyi társadalmi tulajdon is.

A kereslet-kínálat és az általuk megszabott árak következtében a gazdaság „magától működik”. Az államnak kizárólagos feladata, hogy kijelölje azokat a gazdasági és társadalmi kereteket, melyek biztosítják a piacgazdaság zavartalan működését. Biztosítani kell a tökéletes piaci verseny feltételeit. Ha ugyanis egy cég monopolhelyzetbe kerül, akkor a cég termékének az árát már nem a kereslet-kínálat viszonya határozza meg, hanem maga az előállító cég. Ezért az államnak feladata, hogy törvényekkel és rendeletekkel fellépjen a monopolhatalom ellen.

Az államnak képviselnie kell az össztársadalmi érdekeket is. El kell látnia olyan közszolgálati feladatokat, amelyeket a piac nem képe. Ilyen a honvédelem, a belső közrend fenntartása, a „nonprofit ágazatok”, az egészségügy, az oktatás, a kultúra támogatása, fenntartása. Ezek kiadásait az állam az adókból fedezi. Szintén az állam feladata a környezet védelme, amely nélkül elképzelhetetlen a jövőbeli fejlődés.

Azonban a piacgazdaságnak nincs megfelelő megoldása az általa teremtett társadalmi egyenlőtlenségek feloldására, a munkanélküliség, a szegénység kezelésére. A szociális háló kiépítése és fenntartása szintén állami feladat.

Az államok szerepe a világgazdaságban

A világgazdaság kiépülése az újkorra tehető, melynek feltételeit a nagy földrajzi felfedezések teremtették meg. Korábban (ókor, középkor) csak egymástól elszigetelt gazdasági rendszerek működtek, melyek között minimális kereskedelmi kapcsolat létezett.

A 15-16. századtól megindult gyarmatosítás életre hívta a tőkés termelési módot, átrendezte a kereskedelmi kapcsolatokat, létrehozva a világpiacot

A 18-19. században lezajló ipari forradalom új fejezetet nyitott a világgazdaság történetében. A modern gyáripár megszületésével a világméretű munkamegosztás kétpólusúvá vált, melynek egyik végén az ipari termelést folytató európai gyarmattartók álltak, míg a másik végén az olcsó munkaerőt és nyersanyagot biztosító gyarmatok voltak. Így – az egyéb kötöttségek mellett – gazdasági értelemben is kialakult egy kölcsönös függőségi viszony az anyaország és gyarmata között. Ez a modern világgazdaság megszületésének időszaka.

A 19. század végén megjelenő monopolkapitalizmus megteremtette a tőke koncentrációját, melyet aztán a gyarmatokra vittek ki. A tőkekivitelbe azok az országok is be tudtak kapcsolódni, melyek nem rendelkeztek hatalmas gyarmatbirodalommal (pl. Németország, USA), ezáltal megszűnt Nagy-Britannia egyeduralma a világgazdaságban, létrejött a többpólusú világgazdaság.

A ma létező világgazdaság olyan világméretű gazdasági kapcsolatrendszer, amelyben a termelés és a vele összefüggő kereskedelmi tevékenység világszinten szerveződik. Az áruk, szolgáltatások, információk, termelési tényezők áramlása átlépi az országhatárokat, s a világban egységesen a piacgazdaság elve alapján működik. Szereplői a nemzetállamok, regionális gazdasági integrációk, transznacionális vállalatok és a nemzetközi szervezetek.

A világgazdaság szerkezetének két ellentétes pólusa a centrum és a periféria.

A centrumban azok a területek vannak, ahol a tőke, a technikai és szellemi tudás összpontosul. Az ide tartozó ún. fejlett országok a legkorszerűbb gazdasági ágazatokban vezető szereppel rendelkeznek.

A centrumtól távolodva egy félperiférikus zóna van, melynek országai a centrum országok számára erőforrást és piacot biztosítanak. Ettől távolodva a periférikus területen a fejlődő országok helyezkednek el, melyek passzív szerepet töltenek be a világgazdasági folyamatokban.

A centrum és a periféria között azonban van átjárhatóság, létezik felemelkedés a fejlődő térség országai számára.

A jelenlegi (2010) világgazdaság három növekedési pólus köré szerveződik: Európai Unió, USA és Japán, de ez utóbbtól Kína felé megfigyelhető egyfajta eltolódás. Ezeket összefoglaló néven Triádnak nevezzük, s ezek jelentik a centrumterületeket. Ez a tőke, technológia és áruk fő áramlási területe. A világ működőtőke állományának 80%-a innen származik.

Vannak olyan országok, melyek megélhetésük érdekében speciális szerepkörrel rendelkeznek, mint pl. az adóparadicsomok (offshore). Ezek az országok komolyabb ipar vagy mezőgazdaság hiányában abból tartják fenn magukat, hogy nagyon kedvező adózási feltételeket biztosítanak a különböző cégek számára. Ezeket általában évi egyszeri fix összegben fizetik.

Szintén speciális helyzetűnek tekinthetők a banánköztársaságok, mely eredetileg a közép-amerikai térség USA-tól függésbe kerülő, monokultúrában banánt termelő országait jelentette. Mára azonban pejoratív értelemben a politikailag instabil országokat jelenti, melyek élén korrupt és törvénytelen eszközökkel kormányzó párt vagy diktátor gyakorolja a hatalmat.

Szintén egyedi szerepkörrel rendelkeznek az ún. „olajországok”, melyek világgazdasági szerepét a hatalmas olajkészletük biztosítja. Ezekben a főleg közel-keleti országokban azonban hatalmas kettősség figyelhető meg. Miközben a kőolajkészlet óriási bevételt jelent, az országokban jelentős a lemaradás, így egyaránt jelen van a fényűző luxus és a szegénység a régióban. 1960 óta a kőolajtermelő országok közös szervezetbe tömörültek (OPEC), amelyből a világpiaci kőolaj jelentős része származik. A közös fellépésük okozta az 1970-es években az első és második olajárrobbanást, amely átmeneti energiaválságot idézett elő a fejlett országok körében, s az egykori szocialista országok eladósodásához vezetett.

13. TÉTEL

A PIAC MEGISMERÉSÉNEK MÓDSZEREI

Piac:

A piac a tényleges és potenciális eladók és vevők összessége, azok cserekapcsolatainak rendszere, kereslet és kínálat találkozásának színtere.

A piackutatás a piac megismerését célzó tevékenység:

- tárgya mindig egy konkrét termék, szolgáltatás, vállalkozás,
- a vizsgálat előre meghatározott időszakra vonatkozik,
- felöleli a vizsgált termék piacon megtett útját,
- vizsgálja a piac főbb összefüggéseit, az értékesítési lehetőségeket.

Piackutatás során megvizsgálható kérdések:

1. Kik a vásárlóink? (Milyen sajátosságai vannak?)
2. Mit vásárolnak? (Milyen az igények szerkezete? Mekkora a kereslet?)
3. Miért vásárolnak? (Milyen célra és milyen okból?)
4. Hogyan vásárolnak? (Melyek a vásárló szokásai?)
5. Mikor vásárolnak? (Időben mikor? A kielégítetlenség milyen fokán?)
6. Hol vásárolnak? (Milyen értékesítési formát kedvelnek?)
7. Ki dönt a vásárlásról?

A piac elemzése egyik eszköze – SWOT –elemzés:

A belső környezet elemzése (amin lehet változtatni)

1. Erősségek: a vállalkozás miben jobb a versenytársaknál
2. Gyengeségek: amin a vállalatnak még javítania kell

A külső környezet elemzése (amin nem lehet változtatni, csak alkalmazkodni hozzá)

3. Lehetőségek: a vevőigények olyan területét jelentik, ahol vállalat nyereségesen működhet
4. Veszélyek: kedvezőtlen környezeti hatások

www.gantt.hu

A piackutatás szerepe a vállalkozásoknál**A marketingkutatás legfontosabb céljai:**

A piaci helyzet vizsgálata, a termékkel, szolgáltatással kapcsolatos vizsgálatok, keresletkutatás, beszerzéskutatás, kommunikáció- és reklámkutatások. A kutatás megkezdése előtt ajánlatos kutatási tervet (kutatási programot) készíteni. A kutatási programnak a feladattervet, a költségtervet, az időtervet és a felelősök megjelölését mindenképpen tartalmaznia kell. A feladatban ezt kell részletesebben kibontania.

A program elkészítése során dönteni kell arról, hogy:

- elegendő-e, ha csak a rendelkezésre álló információkat használjuk fel,
- kiket kérdezzünk meg,
- milyen gyakorisággal kérdezzünk,
- milyen témaköröket érintsünk,
- milyen módszerrel kérdezzünk (online kérdőív, telefonos kutatás stb.)

Az eredmények összegzése, a kutatási jelentés elkészítése:

Az információgyűjtés után rendelkezésünkre álló primer (saját kutatásból származó) és szekunder (mások által szerzett információk) adatok értékelésével ki kell emelni:

- a jól használható információkat,
- a fel nem használható adatokat,
- a pótlólagos információkat igénylő területeket.

Az értékelés elkészítése előtt az adatok megbízhatósági vizsgálatát is le kell folytatni.

A piaci döntések előkészítésére vagy a döntések ellenőrzésére irányuló kutatások végterméke a kutatási jelentés, melynek szerkesztése általában a következőképpen alakul:

- a bevezetésben írják le a kutatás célját, módszereit,
- a tárgyalási részben a részletes eredményeket,
- a befejezésben a következtetéseket foglalják össze,
- a függelékben a kérdőíveket, a mintavételi módszereket, táblázatokat találjuk meg.

Hasznosítás, ellenőrzés

A hasznosítás során a meghozott piaci döntések hatását elemezzük, illetve az új döntéseket készíthetjük elő. A naprakész információk a piaci esélyek kiaknázását, a megfelelő alkalmazkodást segítik. A kutatás témakörében érintett munkatársakkal is meg kell ismertetnünk a tanulmány eredményeit, mert csak így használhatják fel annak eredményeit munkájuk során.

14. TÉTEL

A PIAC FELOSZTÁSA ÉS A CÉLPIAC VIZSGÁLATA

A piac szegmentálása:

A piac megismerését célzó folyamatok, melynek során homogén részekre (szegmentumokra) osztjuk a piacot.

Szegmentumok:

nyereséges, elérhetőség, megfelelő nagyság, stabilitás

Főlépcsők

1. piac felmérése, kereslet felmérése:
 - főbb paramétereket méri fel (főbb sajátosság)
 - aktuális állapot, közép- és hosszútávú hatások vizsgálata
2. szegmentálás: minél több változó, annál jobb helyzet (ennek köszönhetően homogén csoportok)
 - Alcsoport: még több változó: piaci igények felmérése a homogén csoportokon belül
3. célpiac választása: egy vagy több szegmens kerül előtérbe: főbb attitűdök a termékekhez, márkafogyasztás
 - differenciálatlan marketing: minden szegmensnek ugyanazt akarjuk eladni, nem szofisztikált eszköz
 - differenciálatlan marketing: manapság népszerű, minden szegmensre eltérő marketing-mix, specializált mixszel igyekszik lefedni a fogyasztói bázist a szegmenseken belül
 - koncentrált marketing: egy szegmensre koncentrált, a vevő konkrétan azonosítása, reklámköltségek minimalizálása, rugalmasság, versenytárs ismerete
 - részmarketing
 - direktmarketing
4. célpiac választása: elsődleges célpiac az, akik a leginkább profitos.
 - Másodlagos célpiac az, akik valamiért később kapcsolódik be a vásárlásba
 - Harmadlagos célpiac az, akik vagy nem akarnak, vagy nem tudnak bekapcsolódni a vásárlásba
5. termék pozicionálása: attitűd, mikkel ruházom fel és hogyan adom el (reklám)

15. TÉTEL

ÉGYÉNI ÉS KOLLEKTÍV ÉRDEKEK, ÉRDEKKÉPVISELET, ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZETEK

Egyéni munkavállalóként a munka törvénykönyvéről szóló törvény a keretek jogi szabályozásával védi a munkavállalók érdekeit.

Áruk és szolgáltatások fogyasztójaként a fogyasztóvédelem védi az egyének érdekeit.

A piac két főszereplője a termelő (eladó) és a fogyasztó (vevő), akik között az erőviszonyok gyakran az eladó javára billenek. Az elégedett fogyasztó nélkülözhetetlen szereplője a piacgazdaságnak, ezért a fogyasztó védelemre, támogatásra szorul. A fogyasztóvédelem célja az egyensúly helyreállítása, a fogyasztó jogainak, érdekeinek képviselete, érvényre juttatása. Az Európai Unióban a fogyasztói érdekek védelme öt alapelve épül:

- a fogyasztók egészségének és biztonságának védelme,
- a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelme,
- a fogyasztók tájékoztatása és oktatása,
- a fogyasztói igények érvényesítése,
- a fogyasztók képviselete.

Magyarországon a fogyasztóvédelemről szóló is ezekre az alapjogokra építve határozza meg a fogyasztói érdekek védelmének állami feladatait, alapintézményeit.

A fogyasztók egészségét, biztonságát a biztonságos termékek szolgálják, amelyeket a gyártók, valamint a forgalmazók kötelesek garantálni. Ezen belül kiemelten fontos az élelmiszerbiztonság, valamint a termékek biztonságosságát ellenőrző intézmények. A biztonságot szolgáló előírások a termék alapvető tulajdonságain kívül címkézést, ár feltüntetést, használati és kezelési útmutatókat, esetleg szabványosítást is előírnak.

A fogyasztók gazdasági érdekvédelmét több jogszabály is segíti. A modern vásárlási formák terjedésével vált fontossá, hogy az üzleten kívül kötött szerződések esetén lehetséges van a fogyasztónak 8 napon belül indoklás nélkül elállni a szerződéstől. Az internetes, telefonos vásárlások esetén a fogyasztói jogokat az úgynevezett távollévők között kötött szerződésekről szóló jogszabállyal védik. De jogszabály tiltja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot (pl.: megtévesztő, agresszív eladói magatartást) és előírják a reklámozással kapcsolatos alapszabályokat is. A fogyasztói érdekeink átfogó védelmét a hitelezéssel kapcsolatban külön is szabályozták.

A fogyasztók tájékoztatása és oktatása hozzá kell, hogy járuljon az etikus gazdasági és társadalmi viselkedés terjedéséhez. A környezettudatosságot, fenntarthatóságot biztosító vállalati és fogyasztói magatartás formálását az állami és civil szervezetek egyaránt vállalják. Az állam az iskolai oktatás keretében is szervezi a fogyasztóvédelem megismerését.

A fogyasztói igényeink érvényesítését egyrészt közvetlenül, vásárlóként gyakoroljuk, másrészt támogatnak minket ebben a fogyasztóvédelem intézményei, jogszabályai. Egyszerűbb esetekben a panaszkezelés, a vásárlók könyvébe történő bejegyzés is elegendő, de rendelkezésünkre állhat az ügyfélszolgálat, a békéltető testület, és a polgári jogi eljárást megindító keresetlevél bírósághoz történő benyújtása is.

A fogyasztói érdekeink képviseletét közvetlenül is elláthatjuk, de jogi képviselő, vagy maga a fogyasztóvédelmi hatóság, fogyasztóvédelemmel foglalkozó egyesület, civil szervezet is képviselhet minket problémás fogyasztói ügyeinkben.

Érdekvédelmi és szakmai szervezetek

Érdekvédelmi szervezeteket a munka világában szakszervezeteknek nevezzük. Szabadon létre lehet hozni őket. Tagság önkéntes, tagdíjat szedhetnek, választott tisztségviselőik vannak.

Háromfélet különböztethetünk meg közülük:

- Szakmai szakszervezetek: pl.: cipőfelsőrész készítő.
- Ágazati szakszervezet: pl.: cipőipari szakszervezet.
- Vállalti szakszervezet: pl.: Nike szakszervezet.

Szakszervezetek képviselik ennek megfelelően a munkavállalók érdekeit, vállalati, ágazati, de akár nemzeti szinten is. Feladatuk, hogy a legkedvezőbb munkafeltételeket alkudják ki, mind a munkáltatóval mind pedig az állami szereplőkkel. Legfontosabb eszközük a sztrájk, ami szabályozott, előre egyeztetett módon történő munkabeszünetet jelent.

Kamarák

Az egyes foglalkozások szakmai szervezetei. Létezhet kötelező kamarai tagság pl.: Kereskedelmi és Iparkamara kötelező tagsága a vállalkozásoknak. Egyéb nagyobb kamarák: Orvosi Kamara, Ügyvédi Kamara stb. Amellett, hogy képviselik tagjaikat öröködnék a munka szakmaisága és színvonala felett, az általuk megfogalmazott előírások be nem tartása kamarai tagság ezáltal a foglalkozás gyakorlásának a jogának elvesztését is jelentheti.

16. TÉTEL

A MUNKAERŐPIAC JELLEMZŐI HAZÁNKBAN ÉS AZ EU-BAN

A munkaerőpiac a munkaerő, mint termelési tényező közgazdasági értelemben vett piaca, ahol az eladók (a munkavállalók vagy munkások) és a vevők (a munkaadók) között a munkaerő cseréje zajlik. A munkaerőpiac az egyes foglalkozási ágak szerint további részpiacokra bontható.

Míg a korábbi történelmi korokban a munkaerő – illetve a segítségével előállított javak – átruházása alapvetően fizikai vagy törvényi kényszer hatására történt, addig a kapitalizmusban a munkaerő is egyfajta áruvá vált: cseréje a domináns közgazdaságtani irányzatok szerint önkéntes alapon, a munkaadók és munkavállalók, illetve képviselőik által kialakított (és sok esetben az állam által is befolyásolt) árakon történik. A munkaerő árát bérnek nevezzük.

A munkaerőpiac jellemzésére szolgáló mutatószámok

Foglalkoztatottak száma:

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) megfelelő ajánlása alapján Magyarországon egy vizsgált időszakban az tekinthető foglalkoztatottnak, aki legalább 1 óra jövedelmet biztosító munkát végez, vagy munkájától csak átmenetileg (például betegség vagy szabadság miatt) van távol.

Munkanélküliek száma:

Munkanélkülinek azokat a személyeket tekintjük, akik bár képesek és akarnak is dolgozni, mégsem találnak munkát. Míg a munkaügyi hivatalok a munkanélküliek számát egyszerűen a náluk regisztrált állástalanok számával mérik, a Központi Statisztikai Hivatal szemszögéből egészen pontosan az tekinthető munkanélkülinek, aki:

- a vizsgált héten nem dolgozott (és nincs olyan munkája, amelytől átmenetileg távol volt), továbbá
- aktívan keresett munkát a megelőző négy hét folyamán, továbbá
- rendelkezésre áll, vagyis két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást, vagy
- nem dolgozik ugyan, de már talált munkát, és 90 napon belül dolgozni kezd.

Gazdaságilag aktívák száma vagy munkaerő-állomány:

Ez a mutatószám a foglalkoztatottak és a munkanélküliek számának összegével, vagyis tulajdonképpen a munkaerőpiac kínálati oldalán jelen lévők számával egyenlő.

Gazdaságilag inaktívák száma:

Gazdaságilag inaktív mindaz a munkaképes korú, vagyis 15 és 74 év közötti személy, aki nem tartozik a munkaerő-állományba. Legnagyobb csoportjuk a 74 évnél fiatalabb nyugdíjasoké. (Az ő „elkülönítésük” érdekében az inaktívák számát olykor csak a 15 és 64 év közöttiek körében mérik.) Ide tartoznak még többek között az úgynevezett passzív munkanélküliek is, akik bár a köznapi szóhasználat szerint munkanélküliek, nem regisztráltatják magukat a lakóhelyükhöz tartozó munkaügyi hivatalnál, vagyis nem vesznek igénybe állami segítséget az álláskereséshez.

Foglalkoztatási arány:

A foglalkoztatási arány a foglalkoztatottak és a munkaképes korú népesség számának hányadosa.

Munkanélküliségi ráta:

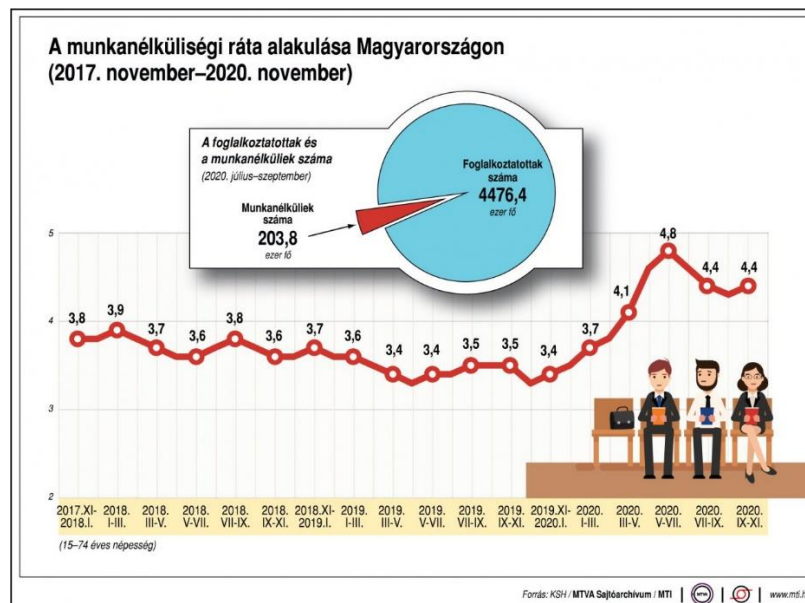
Ez az arányszám a munkanélkülieknek a teljes munkaerő-állományon belüli részarányát mutatja.

Aktivitási vagy részvételi (participációs) arány. Ez az arányszám a gazdaságilag aktívák és a munkaképes korú népesség számának hányadosaként képezhető. Magyarországon az aktivitási arány nem éri el az 55%-ot, amivel hazánk lényegesen elmarad az Európai Unió régi tagállamaira jellemző részvételi aránytól.

Átlagkeresetek

Az átlagkereset az összes foglalkoztatott személy keresetének becsült átlaga. Valójában négy különböző mutatószámot is átlagkeresetnek nevezhetünk.

- A bruttó nominális átlagkereset a jövedelemadók és járulékok levonása előtti átlagkereset pénzben kifejezett értéke. 2021. szeptemberi adatok szerint Magyarországon ez bruttó 434 ezer Ft.
- A nettó nominális átlagkereset az említett közterhek levonása utáni átlagkereset pénzben kifejezett értéke.
- A bruttó reál átlagkereset a közterhek levonása előtti átlagkereset, valamilyen módon megtisztítva az árszínvonal változásainak hatásától.
- A nettó reál átlagkereset a közterhek levonása utáni átlagkereset, szintén az árszínvonal-változástól megtisztítva.

Pandémia hatásai a munkaerőpiacon:

Járvány egyes gazdasági területeken drasztikus visszaesést eredményezett, máshol strukturális átalakulást vagy akár fellendülést.

- Visszaesés: vendéglátás, túrizmus
- Strukturális átalakulás: szolgáltató szektor (új, növekvő arányú online szolgáltatások)
- Fellendülés: futárszolgálatok, online kommunikációs eszközök piaca,
- védekezéshez szükséges eszközök piaca

Home office-ban történő munkavégzés kényszerből lett általános, de a tapasztalatok alapján sok helyen megtartották a korlátozások feloldása után is a munkaidő bizonyos arányában, vagy egyes munkakörök esetében.

Munkaerőpiaci helyzet az Európai Unióban:

Az Európai Unió munkaerőpiaci helyzete (mind munkanélküliségi ráta, mind foglalkoztatási ráta) összességében kedvezőbb, mint a 2008-as világméretű pénzügyi-gazdasági és a szuverén adósságválság előtt. Összesen 7 országban 4%, 10 országban 5% alatt volt a munkanélküliségi ráta tíz évvel a válság után.

A fiatalok (15-24 évesek) munkanélküliségi rátája azonban minden tagországban magasabb, több országban komoly problémákat jelent, mely többek között a korai iskolaelhagyás magas mértékének következménye.

Mindezek mellett a betöltetlen álláshelyek száma 2016 óta folyamatosan növekszik az Európai Unión belül, 2018-ban több mint 3 millió volt a száma. A más tagországokban dolgozók aránya növekszik, de még mindig összességében alacsony.

Továbbra is első sorban a kelet és közép-európai országokból érkezik a legtöbb külföldi, de uniós belüli munkavállaló a magasabb bérszínvonalat biztosítani tudó nyugati tagállamokba. Megfigyelhető az „agyelszívás” jelensége, mikor a magasán képzett szakembereket magasabb bérekért el tudják csábítani. De fizikai, kétékezi munkások számára is több fizetést jelent a nyugati munkavállalás. Ezeket a munkákat ugyanis a nyugati országok munkavállalói már nem akarják elvégezni azon a béren, amit a munkaerőpiac kínál nekik. Igaz ezt az összeget pont az nyomja le, hogy a külföldi munkavállalók alacsonyabb bérért is elvállalják ugyan azt a munkát.

Az Unió munkaerőpiacára fontos hatást gyakorol Nagy-Britannia kiválása (bexit), valamint a koronavírus járvány. Mindezen hatások miatt több külföldi munkavállaló inkább hazaköltözött, hiszen például a túrizmus és a vendéglátás területén a korlátozások miatt a nyugati országokban is kevesebb munkaerőre van szükség. Arra vonatkozóan, hogy ezek a jelenségek milyen hatást fognak gyakorolni az európai munkaerőpiacra hosszabb távon, még nem lehet következtetéseket levonni.

17. TÉTEL

A KERESLET JELLEMZŐI

A kereslet, mint piaci jelenség

A kereslet fogalma és meghatározó tényezői

A kereslet az a jószágmenntiség, amelyet a vevők megvásárolni hajlandók és képesek, azaz a kereslet nem más, mint a vevők egyértelműen kinyilvánított szándéka a vásárlásra.

A keresletet legpontosabban termékmennyiségben határozhatjuk meg. Például kg-ban, db-ban, párban vagy literben. Azonban csak akkor tudjuk természetes mértékegységekben kifejezni, ha csak egyetlen termék keresletét akarjuk meghatározni. Több termék együttes keresletét nem mennyiségben, hanem pénzben kell kifejezni.

A kereslet mérésének további fontos eleme, hogy mindig egy meghatározott időtartamra célszerű megállapítani. A mennyiségek értékelése eltérő a különböző időtartamok alatt. Vevőkörnek a kereslete is meghatározó, hogy egy városnak, országrésznek vagy egy egész országnak van ekkora kereslete.

A keresletet összesíthetjük:

- egyenként
- termékenként
- termék-csoportonként

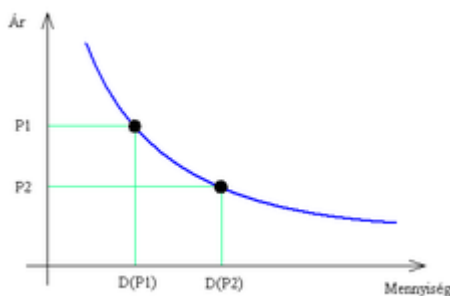
és mindezt elvégezhetjük különböző időtartamokra is.

Fizetőképes szükséglet és kereslet

A kereslet alatt mindig fizetőképes keresletet értünk, hiszen egy terméket nagyon sokan szeretnének megvásárolni, de nem mindenkinek van rá elegendő pénze. Az első dolog, ami a kereslet nagyságát meghatározza az, hogy a leendő vevők mint hajlandóak megvenni., tehát a kereslet elsősorban a szükségletektől függ. Ha a szükségletek adottak felmerül a következő kérdés: Mennyi lesz a fizetőképes kereslet?

A jövedelmek nagyságát befolyásolja a fizetőképes kereslet. A fizetőképes keresletet a jövedelem és az ár nagysága együtt határozza meg.

A keresleti függvény fogalma, grafikus ábrázolása és jellemzése

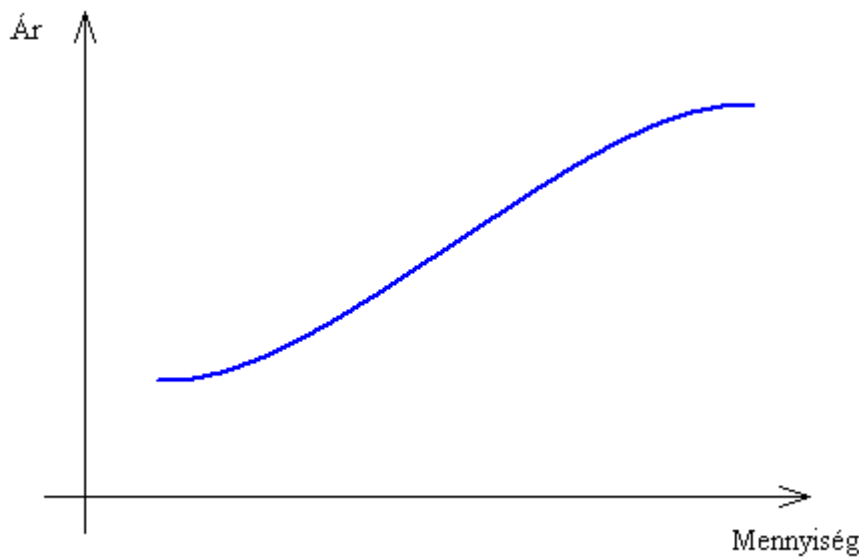
A keresleti függvény a kereslet nagysága és valamennyi meghatározó tényezője közötti matematikai összefüggést mutatja, tehát a keresleti függvény megmutatja, hogy különböző árak mellett a vevők mennyit hajlandóak vásárolni.

A vízszintes tengelyen ábrázoljuk a keresett mennyiséget darabban. A függőlegesen az egységárakat kell feltüntetni. Az összetartozó értékeket bejelöljük, majd a kapott pontokat egy vonallal összekötjük. A pontokat összekötő vonal a keresleti függvény. Minden árhoz tartozik egy keresett mennyiség, vagyis a terméknek azon mennyisége, amelyet adott áránál

vásárolnak. És van minden termékmennyiségnek egy keresleti ára, az az ár, amely mellett a vevők hajlandóak az adott mennyiséget megvásárolni.

A kereslet jellemzésénél az alábbi jeleket alkalmazzuk:

- Q (quantum) valamilyen termékmennyiség jele
- P (price) egységár jele

- D (demand) kereslet jele
- I (income) jövedelem
- E egyéb tényezők

A keresleti függvényt matematikai formában a következőképpen írhatjuk fel:
 $D = f(P, I, E)$

Tehát: a kereslet nagysága (D, ez a függvényérték) függ a zárójelben található tényezők mindegyikétől.

A kereslet törvénye

A kereslet törvénye az árakat és az olyan javakat és szolgáltatásokat közötti kapcsolatot írja le, melyeket egy adott áron megvennének. Azt is kimondja, hogy minél olcsóbb egy áru, annál többet

vesznek belőle. Ha az árak nőnek, akkor a kereslet csökken, ha az árak csökkennek, akkor a kereslet nő. A keresletet tehát nem lehet meghatározni, ha nem ismerjük az árakat.

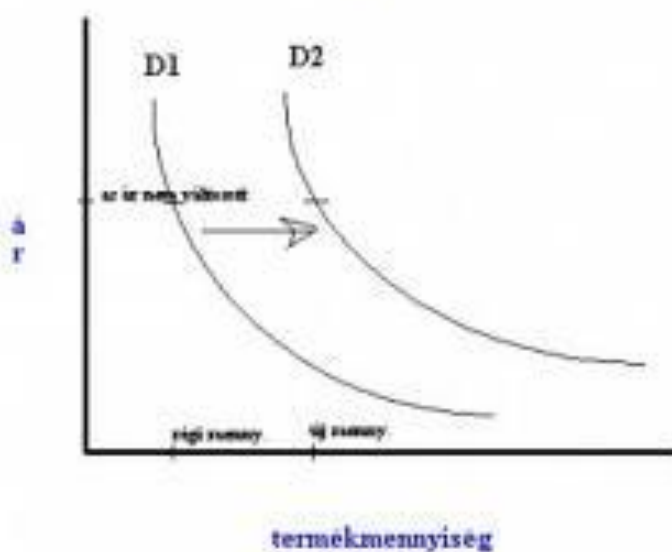
Ezért a kereslet mindig egy árat és a hozzátartozó termék-mennyiséget jelenti.

A kereslet változó és a keresett mennyiség változásának értelmezése

(a függvény elmozdulása, ill. elmozdulás a függvény mentén)

A kereslet különböző tényezők hatására megváltoztatjuk. Például, ha a vevők ízlése megváltozik, és a régen vásárolt termék helyett valami mást vásárolnak, akkor hiába egyezik meg a két termék ára. Az előbbiből mégis kevesebbet fognak vásárolni. Így a keresleti függvény minden pontja eltolódik. A keresleti görbék (függvények) azért tolnak el, mert eltolódnak a kereslet nem árjellegű meghatározó tényezői. A keresleti görbét adott időpontra értelmezzük, tehát más időpontban a görbe más lehet.

nő a jövedelem

Eltolódásának okai a következők lehetnek:

- Változások a vevők elkölthető jövedelmében
- Változások más jóságok árában
- Változás az ízlésben és divatban
- Hirdetés és reklám hatása
- A hitelbe történő vásárlás lehetősége
- Változások a népesség számában

D-vel jelöljük az eredeti keresleti függvényt, D'-vel pedig az új keresleti függvényt. Jól látszik, hogy a fogyasztók pl.: jövedelmének változásával a keresletünk nő. Azonos árak mellett most már nagyobb mennyiséget hajlandóak megvásárolni (függvény melletti elmozdulás). A keresleti függvény felfelé tolódt.

18. TÉTEL

A FOGYASZTÓK VÁSÁRLÁSI SZOKÁSAI

A fogyasztó vásárlásai során több termék közül választ. Eközben arra törekszik, hogy a rendelkezésre álló pénzügyvédelemből a lehető legnagyobb összhasznot szerezzék. E cél megközelítése során számtalan módon oszthatja fel pénzét a megvásárolni kívánt dolgok között. Mivel jövedelme korlátozott, ha valamely cikkből többet kíván fogyasztani vagy fogyasztását el szeretné kezdeni, valamiről le kell mondania. A feláldozott haszon azon termék utolsó egységének határhaszna, amelyről lemondani kényszerültünk, a nyert haszon pedig az így fogyaszthatóvá vált másik termék határhaszna.

Előnykiegyenlítőds elve:

A fogyasztását optimalizálni kívánó fogyasztó összhasznát mindaddig növelheti, ameddig a fogyasztási szerkezetének átrendezésével nyert haszna nagyobb a feláldozott hasznánál.

Hasznosság elmélete: Valamely jószág vagy szolgáltatás hasznos tulajdonságainak összességét értjük, illetve azt a kielégülést, élvezetet, amelyet a fogyasztó az adott jószág vagy szolgáltatás elfogyasztása révén nyer.

Szokások:

- a válság miatt a spórolás jellemző manapság
- mindenből az olcsóbbat, később pedig abból is kevesebb mennyiséget
- gazdasági fellendülés esetén pazarló, energiaigényes és a valós igényeket meghaladó fogyasztási szokások
- fogékonyság az újtermékek megvásárlására, illetve az erre vonatkozó reklámokra
- magas az élvezeti cikkek, a dohányárak, és az alkohol részaránya
- alacsony az egészséges élelmiszerek és biotermékek aránya

Döntések meghatározói:

- ár
- minőség
- szükséglet
- marketing
- energiatakarékosság
- ne legyen környezetszennyező (környezettudatosság)

Fogyasztóvédelem:

A fogyasztóvédelem egységes megnyilvánulására az Európai Közösségek belső piacán azért van szükség, mert az egyes tagállamok eltérő szabályozása mellett nem érvényesül egyformán mindenütt az Unió által elvárt, a fogyasztói érdekek „magas szintű” védelme. Az Európai Unió polgárai részére biztosítani kell, hogy fogyasztói minőségükben eljárva az egységes európai piacon bármely tagállamban hozzájussanak a legbiztonságosabb árukhoz és szolgáltatásokhoz, valamint a legtisztességesebb tájékoztatáshoz.

A fogyasztók tíz alapelve:

1. Bármit, bárhol vásárolhat
2. Ha nem működik, visszaküldheti
3. Az élelmiszerekre és a fogyasztási cikkekre szigorú biztonsági előírások vonatkoznak
4. Joga van tudni, mit eszik
5. A szerződéseknek tisztességes feltételeket kell biztosítaniuk a fogyasztók számára
6. A fogyasztóknak lehetőségük van arra, hogy meggondolják magukat
7. Meg kell könnyíteni az árak összehasonlítását
8. A fogyasztót nem szabad félrevezetni
9. Üdülés idején is biztosítva van a fogyasztók védelme
10. Hatékony eszközök állnak rendelkezésre a határokon átnyúló viták rendezésére

Magyarországon: Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (NFH), valamint regionális kirendeltségei. (Lásd 15. tétel)

19. TÉTEL

A HAZAI BEFEKTETÉSI ÉS MEGTAKARÍTÁSI LEHETŐSÉGEK

Sokszor lehet hallani azt a szót, hogy portfólió. Fontos, hogy az ember figyelembe vegye a jelenlegi élethelyzetét, céljait és aszerint tartsa a megtakarítását különböző pénzügyi termékekben. Azt lehet tudni, hogy jellemzően a magyarok kockázatkerülők és az általuk biztonságosnak hitt befektetési formákat választják, amely még gyakran a párna alá rejtett forintokat jelenti.

Sajnos, bár az ember azt bármikor elérhetőnek és biztonságosnak érzi, tudni kell, hogy a pénz aktív. Minden nap romlik az infláció mértékével. Vagyis 100 forint ma nem ér annyit mint 100 forint holnap, ezért bár magam is tudom, hogy a bankok jelenleg nem kecsegtetnek magas hozamokkal, mégis érdemes az értékmegőrzés miatt legalább bankbetétben tartani a pénzt.

1. Banki megtakarítási termékek

A lakossági pénzügyi megtakarítások döntő részét a bankokban helyezi el. A magánszemélyek el nem költött jövedelmüket többféle formában tartalékolják.

1. Folyószámla
2. Betétek

Folyószámla:

a bank és az ügyfél bankszámlaszerződése alapján megnyitott bankszámla, melynek funkciója az ügyfél pénzforgalmának lebonyolítása.

Betétek:

a bankoknál számlán vagy szerződés alapján elhelyezett pénzösszegek, melyekre a hitelintézet kamatot ír jóvá. PL.: takarékbetétek.

2. Bankon kívüli megtakarítási termékek

A hitelintézetek nem csupán hagyományos banktevékenységeket végeznek, szerepük egyre nagyobb a befektetési és szolgáltatási termékek piacán is.

1. Állampapírok
2. Kötvények
3. Részvények
4. Tőzsdei ügyletek
5. Befektetési jegyek
6. Biztosítási termékek

Állampapírok:

az állam által kibocsátott értékpapír, így maga az állam vállal kötelezettséget az értékpapíron feltüntetett összeg kamatokkal együtt történő visszafizetésére.

Kötvények:

adósságlevélnek megfelelő értékpapír. A kötvényeket kibocsátó szervezet kötelezettséget vállal arra, hogy a kötvényen feltüntetett pénzösszeget kamattal együtt a kötvény tulajdonosának meghatározott időben visszafizeti.

Részvények:

olyan értékpapír, amelyet a részvénytársaságok alapításakor, illetve alaptőkéjének megemlésekor (a részvénytársaság további működéséhez szükséges pótlólagos tőkebevonáskor) bocsátanak ki.

Tőzsdei ügylet:

az értékpapírtőzsde a már kibocsátott értékpapírok adásvételére (másodlagos forgalmára) létrehozott nyilvános koncentrált piac, ahol a kereset és a kínálat nagy tömegben, egyhelyen és egyidőben találkozik. A tőzsde az egyetlen hely a piaccgazdaságban, ahol a termékek árát kizárólag csak a kereslet és kínálat viszonya határozza meg.

Befektetési jegyek:

a befektetési alap vagyonának egységnyi részére vonatkozó követelés, amelynek megvásárlásával a megtakarító a vagyon adott hányadára jogosult.

Biztosítási termékek:

a biztosítási termékek közül az életbiztosítások azok, amelyek megtakarítási funkciót is betöltenek. Két nagy csoportja van: a kockázati (haláleseti) életbiztosítás és az eléricsi (megélési) életbiztosítás.

Az alábbi megtakarítási formákat lehet választani:

- készpénz,
- magán nyugdíjpénztári tagság,
- takarékbetétkönyv,
- folyószámlán lekötött pénz,
- bankbetét,
- önkéntes nyugdíjpénztári tagság, vagy nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ),
- állampapírok/kötvények,
- deviza,
- ingatlan, lakáskassza,
- tőzsdei részvények, tőzsdei indexek,
- egyéb értékpapírok, tulajdoni részesedések,
- befektetési, megtakarítási céllal vásárolt arany, nemesfém,
- befektetési céllal vásárolt műtárgyak,
- befektetési alapok,
- biztosítások és még biztos lehetne folytatni a sort.

A hitelekhez hasonlóan bőséges befektetési választék áll rendelkezésünkre. Az egyes típusok bemutatása előtt néhány kiemelt szempont szerint rendszerezük a befektetési lehetőségeket.

Az egyik fontos szempontot a befektethető összeg és a befektetési időtáv jelenti.

A megtakarítás összege	Befektetés típusa	Ajánlott befektetési időtáv
Kis összegű megtakarítás (néhány ezer Ft-tól)	Bankbetét típusú (folyószámla-lekötés)	1-12 hónap
Kis összegű rendszeres megtakarítás (néhány ezer – tízezer Ft/hó)	Megtakarítással kombinált életbiztosítás	Min. 10 év
	Önkéntes nyugdíjpénztári befizetés	Min. 10 év
	Lakás-takarékpénztár	Min. 4. év
Minimum 10 ezer Ft	Kincstárjegy	3-12 hónap

	Befektetési jegyek	3 hónaptól több évig
	Pénzintézetek értékpapírai	3- hónaptól több évig
Minimum 50-100 ezer Ft	Részvények	Lehet rövid távú is, de hosszú távon kiegyensúlyozottabb hozam elérésére van lehetőség
	Államkötvény	Minimum 1 év
Minimum 1 millió	Ingatlan, műtárgy	Általában 1 évnél hosszabb

A másik fontos rendszerezést a kockázat és hozam kapcsolata határozza meg.

Kollektív befektetési formák:

befektetési jegyek, nyugdíjpénztári befektetések, megtakarítással kombinált életbiztosítások.

A továbbiakban a legfontosabb befektetési lehetőségeket és döntéseket vizsgáljuk meg.

A nem pénzügyi megtakarítások jellemzői

Napjainkban egyre többen vásárolnak értékes műtárgyakat (pl. festmények, ékszerek), drágaköveket, nemesfémeket befektetési céllal. A műkincspiac aktuális helyzete már folyamatosan része a befektetési híreknek, tájékoztatásnak. A műkincsek közös előnye, hogy értéküket tartják, sőt idővel növelik, ezért nagyon jó védekezési lehetőséget kínálnak a pénz értékcsökkenésével szemben. Vagyontárgyainkat később eladva nyereségre is szert tehetünk, ám a műtárgyak, ékszerek piaca sem garantál biztos hozamot, karbantartásuk, védelmük pedig költséges lehet.

Az ingatlan (termőföld, építési telek, lakóingatlan) vásárlása sem rossz megoldás, ugyanis jó eséllyel tartja, hosszabb időtávon pedig növeli is értékét ez a befektetési forma. Az ingatlanpiacot is a kereslet-kínálat mindenkori viszonya határozza meg, tehát nincs garantált ár, nincs garantált megtérülés. Igen jelentős készpénzzel kell rendelkezni ehhez a befektetési formához a vásárlás pillanatában, ezért általában más formában történő takarékoskodás után valósulhat csak meg. Itt is gondolni kell a tulajdonnal együtt járó terhekre, költségekre.

A nem pénzügyi megtakarítások hátránya továbbá, hogy a műtárgyak, ingatlanok esetén nem biztos, hogy az adás-vételt azonnal le lehet bonyolítani, időnként hónapokat, sőt éveket is kell várni, míg megfelelő vevőre, eladóra találunk.

20. TÉTEL

A KÜLKERESKEDELEM FAJTÁI, LEHETŐSÉGEI, VESZÉLYEI ÉS KORLÁTAI

A külkereskedelem résztvevői

A nemzetközi kereskedelem résztvevői: vállalkozások, kereskedők, vállalatok stb.

Csoportosíthatók:

- tevékenységük jellege szerint: termelő (felhasználó), kereskedő vállalatok (exportra, importra, tranzitra (közvetítés) szakosodnak
- jogi szempontból: magánszemélyek, jogi személyek és ezek társulásai

A külkereskedelmi ügylet és típusai

- Külkereskedelmi ügyletkötés: minden olyan üzleti tevékenység, amelynek egyik résztvevője belföldi, másik résztvevője külföldi.
- Külkereskedelmi ügylet: a külkereskedelmi szerződés előkészítése, megkötése és teljesítése (lebonyolítása). Magyarországon a külkereskedelmi ügylet fogalmát a Külkereskedelmi Törvény határozza meg. A törvény szerint a külker ügylet tárgya lehet: áruk adásvétele, cseréje, bérlete, raktározása, bizományba vétele, ill. e tevékenységekre opciós jogok adása v. megszerzése; vállalkozási tevékenység; anyagi értéket képviselő jog átruházása, annak hasznosítására vagy bizományba vételére (adására) vonatkozó megállapodás; nemzetközi termelési és kereskedelmi együttműködés és szakosítás; külföldi gazdasági vállalkozás; külföldiek kereskedelmi tevékenysége.

Nem minősülnek külkereskedelmi tevékenységnek a következők:

- áruforgalom és szolgáltatások a természetes személyek szükségletei körében;
- a bank- és biztosítási tevékenység;
- a postai és távközlési szolgáltatások;
- a személyfuvarozási szolgáltatások;
- az idegenforgalom és a jogszabályban meghatározott más nemzetközi gazdasági tevékenységek.

Ügylettípusok:

Hagyományos (egyszerű) adásvételi ügyletek (az ügyletek alaptípusa):

- export (kiviteli) / import (behozatali): áru adásvétele pénz ellenében, mozzanatai: előkészítés, létrehozás, lebonyolítás.
- Külkereskedelmi adásvételi ügyletről beszélünk, ha a szerződő felek egyike külföldi (devizakülföldi).

Különleges áruügyletek:

- Re-export ügyletek: Legalább 3 ország kereskedői között létrejött ügylet (nem reexport, ha a 3 országból 2 az EU tagállama). Ügyletkötés tárgya szerint megkülönböztetünk:
 - re-export ügylet: áru adásvétele, viszonteladói szerepkörben (cél: haszonszerzés, fuvar költség megtakarítás, stb.) Az ügyletkötés lényege: a re-exportőr (vizonteladó) külföldön árut vásárol és ugyanazt az árut egy másik külföldi országban lévő vevőjének adja el.

A re-exportőr tevékenységének jellemzői:

- mindig külföldön vásárol és külföldön értékesíti az árut, de másutt vesz, mint ahol elad;
- ugyanazt az árut adja tovább, amit vett, rendszerint változatlan formában;
- rendszerint „íróasztal” kereskedő, az árut nem látja, csak az okmányaival dolgozik;
- szállítóival és vevőivel nem feltétlenül törekszik tartós üzleti kapcsolatra, ügyletkötései gyakran esetiek;
- rendszerint nem specializálódik egyes áru fajták adásvételére;
- többnyire olcsóbb vásárlási és drágább értékesítési lehetőségekben gondolkodik;
- ügyletkötései nem feltétlenül legálisak, ezért kockázatai az adásvételi ügyletek szokásos kockázatainál nagyobbak lehetnek.

Árukockázat:

fedezetlen vételi ügylet kötése, az áru a nyakán marad.

Árkockázat:

profitszerzés reményében köti meg az importügyletet, de az árut a vártnál alacsonyabb áron tudja exportálni. Hasonló a helyzet, ha előre elad fix áron olyan árut, amit még nem tudott megvenni, tehát annak vételárát még nem ismeri.

Fedezetlenség kockázata:

fedezetlen eladási ügyletnél mindig számolni kell azzal, hogy az eladott árut nem tudja megvásárolni.

Indiszkreció kockázata:

titkolt vagy tiltott re-exportnál felmerül a veszélye, hogy a re-export ténye indiszkreció folytán kiderül (a csomagolásból, a papírokból, a munkatársak vagy ügyfelek fecsegése miatt). Súlyos büntetést, akár börtönbüntetést vonhat maga után.

A re-export ügyletek finanszírozása:

Az ügyletet alapesetben a re-exportőr finanszírozza. Az importárut megveszi és a pénze mindaddig az áruban fekszik, amíg annak ellenértékét a vevője ki nem fizette. Más megoldások is vannak, pl. a re-exportőr az árut készpénzért adja el, de olyan futamidejű hitelben vásárolja meg (váltófedezet, egyéb biztosíték), hogy az exportügylet bevételéből tudja megfizetni az importáru vételárát.

Tranzitügylet: olyan re-export típusú ügylet, ahol valamilyen külső ok – állami szabályozás – bírja rá az ügylet résztvevőit egy harmadik országbeli kereskedő formális bekapcsolására. Az eladó és vevő között közvetítésre vállalkozó kereskedő nevének és kereskedelmi papírjainak felhasználhatósága, ahol a tranzit kereskedő formálisan vevőként és eladóként lép fel. (Az eladó és vevő ügyletet szeretne kötni, de a hatósági előírások, vagy egyéb okok ezt nem teszik lehetővé. Egy harmadik ország kereskedője adja a nevét az ügyletnek.)

A tranzitügylet lebonyolításának feltételei:

- a bekapcsolódó tranzitkereskedő olyan ország kereskedője legyen, amely országban lehetséges az import az eladó országából és ahonnan lehetséges az export a vevő országába;
- a tranzitkereskedő hajlandó legyen színlelni mindkét irányú ügyletkötést, formálisan előbb vevőként, majd eladóként fellépni, hajlandó mindkét ügyletnek a nevét és papírjait adni, továbbá jutalék ellenében a lebukás kockázatait is vállalni. (Minden szóban történik, elkerülve az írásos nyomokat, amelyek lebukáshoz vezethetnek.)

Switch-ügylet:

első megközelítésre sok hasonlóságot mutat a re-export ügylettel, hiszen az egyik ország áruja egy másik ország kereskedőjének a közreműködésével egy harmadik országban talál vevőre. A közvetítő és kezdeményező a switch-kereskedő, aki az egyik irányban formálisan vevőként, a másik irányban formálisan eladóként lép fel.

A switch és a re-export közötti lényeges különbségek:

az ügylet alapja az országok közötti bilaterális klíring-kapcsolat. A bilaterális klíring-kapcsolatban álló országok az egymás közötti áruforgalmat valuta formájában nem létező számlapénzben – klíringdevizában – számolják el. A switch-ügylet során a klíring-devizának az átváltása történik konvertibilis devizára. (switch = (át)kapcsolás)

A switch-kereskedő formálisan ugyan mindig árut vesz és ad el, valójában azonban országának a bilaterális klíringkapcsolatban lévő klíringdeviza-követelését (devizadiszponibilitását) értékesíti, vagy állama klíringdevizában fennálló tartozását törleszti.

A switch-ügylet változatai:

- bemeneteli: konvertibilis devizáért vásárol, klíringdevizáért adja tovább;
- kijöveteli: klíringdevizáért vásárol és konvertibilis devizáért ad el;
- körswitch: a bemeneteli és kijöveteli ügyletek összekapcsolása révén jön létre az ügylet haszonszerzés céljából.

Nemzetközi csereügyletek

A nemzetek közötti cserekereskedelem három szinten valósul meg: államok között, bankok között, illetve vállalatok között.

Típusai:

- barter: szűkebb értelemben vett klasszikus cserekereskedés, ahol az árucseréhez nem kapcsolódik pénz; az árukat nem pénzben, hanem mennyiségben kapcsolják össze. Árut áruért cserélnek. Jellemzői: nincs pénzmozgás, az árut 100%-osan áruval kell ellentételezni. Harmadik felet nem kapcsolnak be; szigorúan bilaterális megállapodás.
- kompenzációs ügylet: olyan csereügylet, ahol az áru, áru ellenében cserélődik, de ahol a kétirányú szállítások értékét valutában is kifejezik. Az árumozgást egyetlen szerződésben szabályozzák. Beszélhetünk teljes vagy részleges kompenzációról. Teljes: árut áruért, ugyanolyan értékben; részleges: a szállított áru értékének bizonyos százalékát ellentételezi a másik fél áruval, a fennmaradó hányadra más fizetési módban (konvertibilis valuta) állapodnak meg.
- ellenügylet (vizontvásárlás): két szerződés jön létre a felek között, az egyik az eredeti áruszállításra, a másik a vizontvásárlásra vonatkozik. A két szerződés egymást feltételezi. Mindkét áruszállításhoz pénzmozgás is kapcsolódik. Aki előbb exportál, az az árujára vonatkozó adásvételi szerződésben arra kötelezi magát, hogy áruja értékének meghatározott százalékáért vevőjétől árut vásárol, meghatározott időn belül.
- visszavásárlás (buy back): a kapcsolt ügyletek hosszú lejáratú formája. A berendezéseket, gyárakat exportáló vállalat (rendszerint fejlett országbeli) abban állapodik meg partnerével (rendszerint fejlődő ország vállalatával), hogy az a berendezés értékét, vagy annak meghatározott hányadát a berendezéssel előállított, kitermelt termékkel fizeti meg. Pl. kulcsrakész üzemek exportja (pay as you earn). Általában hosszú lejáratú hitelekkel finanszírozzák az ilyen ügyleteket (5-25 év).
- offset: a visszavásárlásos ügyletek változata, amely a rendkívül nagy értékű, stratégiaileg kiemelt fontosságú berendezések, technológiák exportjához kötődik, pl. repülőgépipar, hadászat, űrkutatás. Sajátossága: az eladó rendszerint nem csak abban állapodik meg a vevővel, hogy az ellenérték egy részéért annak áruit megvásárolja, hanem abban is, hogy az általa exportált áru ellenértékének egy részét a cserepartner országában beruházza, rendszerint infrastruktúra fejlesztésére fordítja.

Különleges külkereskedelmi ügyletek:**Szellemi termékek adásvétele:**

Az adásvétel tárgya az áru mellett szellemi termék is lehet. A szellemi termékek, szellemi jogalkotások jogvédelem alá vonhatók az egyes országok nemzeti szabályozásai, ill. a vonatkozó nemzetközi egyezmények szerint. Szerzői jogvédelemről beszélhetünk irodalmi, művészeti, tudományos alkotások esetében, iparjogvédelemről pedig találmányok, újítások, ipari minták, védjegyek, eredet megjelölések stb. esetén.

Licencia és know-how ügyletek:

Szellemi termék, tudás, műszaki ismeret, gyártási technológia, iparjogvédelem alá tartozó szabadalmak és nem szabadalmaztatott műszaki eljárások adásvétele. A szabadalmaztatás kizárólagos alkalmazási jogot biztosít a szabadalom tulajdonosának. Licencia: a használati jog eladása, vétele. Know-how (tudni hogyan, „fortély”): értéket képviselő műszaki tudás, módszer, technológia, amely meghatározott szakmai körben ismeretes, mások számára nem hozzáférhető, nem publikált, de iparjogvédelem alá nem vont. Alkalmazása: licenciával együtt vagy önállóan.

Mindkét ügylet alkalmas lehet arra, hogy egy vállalkozás bejusson egy olyan piacra, ahol a licencia révén előállított termékekkel nem tud megjelenni, vagy annak piaci forgalmazásához, a műszaki vevőszolgálathoz hálózatot nem tud, vagy nem akar kiépíteni. A nemzetközi licencia kereskedelemben az áruk adásvételétől eltérően alakul az ellenérték kiegyenlítése:

- egyszeri fizetés egy összegben (lump sum megállapodás)
- meghatározott mértékű licenciadíj folyamatos fizetése (royalty) TIPIKUS
- fix összegben meghatározott eladási ár, részletfizetéssel kombinálva
- fix összegű vételár függetlenül a tényleges termeléstől, és royalty a mindenkoris értékesítés után.

Lízingügylet:

termelőeszköz-bérlet, gépek, berendezések bérlete.

Pénzügyi (finanszírozási) lízing:

a bére adott berendezés használata biztosított a bérbevevő részére a hasznos élettartam alatt. A bérbevevő ez idő alatt felel a karbantartásért, a bérleti idő leteltével elővásárlási jogot szerez.

Működési (operatív) lízing:

időtartama rövidebb. A bérbeadó számára a bérleti díjból és végül a gép értékesítéséből térül meg a befektetés, a bérbevevőnek azért hasznos az ügylet, mert ily módon biztosítani tudja a rövidebb ideig tartó állóeszközigényét, vagy mindig a legmodernebb technikai berendezést lízingeli.

különbféle szolgáltatásokra kötött ügyletek

Különleges áruügyletek:

Kapcsolt ügylet:

kompenzációs ügylet keretében történő egyszerű árucseré valuta- vagy devizafizetés nélkül. Két vagy több kereskedő cserél árut egyenlő értékben. Adresszációs ügylet keretében kölcsönös áruszállítás történik az áru ellenértékének kifizetésével (mindkét fél részéről). Nem követelmény az azonos értékű áruk cseréje.

bérmunka és feldolgozások: egyik ország vállalata fizetés ellenében késztermékként dolgozza fel egy másik ország áruját. (aktív bérmunka: a feldolgozó szempontjából – behozatali előjegyzés, passzív bérmunka: a bérmunkáltató szempontjából – kiviteli előjegyzés)

Lecseréléses:

egy export- és egy importügyletből áll. Nem ugyanazt az árut exportálják, amit importálnak. Általában a jó, eladható áru megy ki, a belföldi fogyasztás kielégítése céljából valamely más áru jön be.

taktikai ügylet: az importőr nem akkor vásárolja meg az árut, amikor a konkrét igény jelentkezik, hanem amikor olcsóbban tudja beszerezni (előrehozott vásárlás – késleltetett eladás – plusz raktározási költség).

21. TÉTEL

A VALUTA FOGALMA, FŐBB VALUTAFAJTÁK ÉS ÁRFOLYAMUK

A **valuta** valamely ország törvényes fizetőeszköze egy másik ország fizetési forgalmában. A valuta tehát nem más, mint a tényleges külföldi pénz, készpénz.

Az átválthatóság szempontjából a külföldi fizetőeszközöket két csoportba osztják:

- konvertibilis: bármilyen valutára váltható
- nem konvertibilis: bizonyos valutákra váltható
- kulcsvaluta: a világ gazdaságban meghatározott valuta
- tartalék valuta: hosszú távú stabilitású valuta

Konvertibilitás fokai:

- kötött valuta: csak a jegybankban lehet beváltani
- transzferábilis valuta: korlátozottan váltható
- konvertibilis: bárhol bármikor át lehet váltani

Deviza:

Különböző külföldi pénznemre szóló követelmény és kötelezettség.
A valuta és a deviza átváltása árfolyamon történik. (konverzió)

Árfolyam:

napi, közép

Kiegyenlítő funkció, differenciál, terelő funkció, fedezetet nyújt

Hivatalos árfolyamot a Magyar Nemzeti Bank határozza meg.

Piaci: pénzváltók

Az árfolyam jegyzése:

A valuta és deviza áráról az árfolyamjegyzésből értesülhetünk.

Az árfolyamjegyzés technikai megoldását tekintve lehet közvetlen és közvetett.

A közvetlen jegyzés azt jelenti, hogy egységnyi külföldi valuta árát fejezik ki hazai pénznemben, tehát az állandó tényező a külföldi valuta, a változó nemzeti valuta.

A közvetett jegyzésnél a hazai valuta az állandó tényező, és a külföldi a változó.

A közvetlen árfolyamjegyzés a gyakoribb.

Az árfolyam lehet vételi, eladási, közép-, az előző kettő átlaga.

Mindig a valutát forgalmazó szempontjából kell vizsgálni az árfolyamokat. A vételi árfolyam azt jelenti, hogy a bank mennyiért veszi meg a valutát, az eladási pedig azt, hogy mennyiért adja el. A kettő közül szükségszerűen a vételi árfolyam az alacsonyabb. A két árfolyam különbsége a forgalmazó haszna, amit valutarésnek, valutamarzsaknak nevezünk.

22. TÉTEL

A NEMZETI BANK GAZDASÁGI FELADATAI ÉS LEHETŐSÉGEI

A jegybank, más néven központi bank egy adott ország vagy országcsoport monetáris politikájáért felelős intézmény. Magyarország központi bankja a Magyar Nemzeti Bank.

A MNB törvényben rögzített kötelezettségei

Az MNB céljai:

- Az MNB elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása.
- Az MNB elsődleges céljának veszélyeztetése nélkül, a rendelkezésére álló monetáris politikai eszközökkel támogatja a Kormány gazdaságpolitikáját.

Az MNB feladatai

- a monetáris politika megvalósítása,
- a törvényes fizetőeszközök (forintbankjegy és -érme) kibocsátása
- az ország hivatalos deviza- és aranytartalékának kezelése,
- devizaműveletek végzése az árfolyam-politikával és a devizatartalék kezelésével kapcsolatosan,
- a belföldi fizetési és elszámolási, valamint értékpapír-elszámolási rendszerek kialakítása és felügyélése, a pénzforgalom zavartalan lebonyolítása érdekében,
- a pénzforgalom lebonyolításának szabályozása,
- a pénzügyi rendszer stabilitásának felügyelete,
- statisztikai adatok összegyűjtése és szolgáltatása az EU felé,
- számlavezetés a bankok és hitelintézetek részére, illetve hitelek nyújtása, valamint betétek elfogadása ugyanezeketől.

A jegybank kamat- és devizaárfolyam-politikai eszközei

A jegybank kamat és devizaárfolyam politikájának célja a gazdaságban lévő pénzmennyiség csökkentésén/növelésén keresztül a gazdasági rendszer működésének befolyásolása a nemzeti pénzügyi egyensúly megteremtése, és a gazdaságpolitika legfőbb céljainak támogatása.

Direkt eszközök

Direkt eszközök esetén a jegybank aktívan beleavatkozik a kereskedelmi bankok pénzügyi működésébe.

- A hitelkontingentálás esetén a jegybank a hitelnyújtási igényektől, lehetőségektől függetlenül meghatározza a kihelyezhető hitelek mértékét.
- A viszontleszámítolási plafon előírása esetén a központi bank a kereskedelmi bank számára a viszontleszámítolás összegét írja elő.
- Kamatszabályozás esetén a központi bank a hitelkamat és a betéti kamat konkrét mértékét írja elő.

Indirekt eszközök

- Tartalékráta növelése: a Központi bank növeli a kötelező tartalékráta mértékét.
- Refinanszírozási hitelek: a kereskedelmi bankok számára refinanszírozási hiteleket nyújt.
- Alapkamattal növelés: a kereskedelmi bankok refinanszírozási hiteleinek alapkamatát növeli.
- Nyílt piaci műveletek: a jegybank jelentős mennyiségű állampapírral rendelkezik, melyeknek adás-vételével tudja alakítani a gazdaságban lévő pénz mennyiségét.
- Erkölcsi ráhatás: a jegybank az általa fontosnak tartott cél elérése érdekében egyeztetésekkel, meggyőzéssel próbálja a kereskedelmi bankokat a megfelelő tevékenységre rávenni.
- Értékpapírok leszámítolása, viszontleszámítolása

23. TÉTEL

A NEMZETKÖZI ÉS A HAZAI BANKRENDSZER VÁLTOZÁSI TENDENCIÁI

A bankrendszer az országban működő bankok összessége. A bankrendszer lehet egyszintű és kétszintű.

Egyszintű bankrendszerben a központi bank közvetlenül kapcsolatban áll a gazdasági alanyokkal, vezeti azok számláit, hitelt folyósít számukra stb. A szocialista országokban szovjet mintára egyszintű volt a bankrendszer.

Kétszintű bankrendszer esetén a központi bank közvetlenül nem áll kapcsolatban a gazdálkodó alanyokkal, csak a bankrendszer második szintjén található kereskedelmi bankokkal (hitelbankokkal, üzleti bankokkal), amelyek vezetik a gazdasági szereplők számláit, hiteleket nyújtanak, megtakarításokat gyűjtenek stb.

Beszélhetünk még monobankrendszerrel is, ahol egyetlen bank végzi az összes banktevékenységet, ilyen találhattunk Mongóliában, Albániában, Kubában.

Magyarországon 1948-tól (az MNB államosításától) 1987-ig egyszintű volt a bankrendszer. Az első szinten állt a Magyar Nemzeti Bank, a második szinten pedig a 80-as évektől néhány szakosított pénzügyintézet jött létre, pl. beruházási bank, export-import bank. 1987. január 1-jén bevezették a kétszintű bankrendszert a gazdasági reformokkal összhangban. Ekkortól a Magyar Nemzeti Bank már nem áll közvetlen kapcsolatban a gazdasági szereplőkkel, hanem a második szinten található kereskedelmi bankok irányításával, a pénzügypolitikával stb. foglalkozik. Ebben az évben 5 bank kapott általános kereskedelmi banki jogosítványt:

- Magyar Hitelbank Rt.
- Országos Kereskedelmi és Hitelbank Rt.
- Budapest Bank Rt.
- Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.
- Általános Értékforgalmi Bank Rt.

A kereskedelmi bankokat csak részvénytársasági formában lehet(ett) megalapítani, ekkor még a többségi tulajdonos mindegyik banknál az állam volt. Azóta természetesen ez megváltozott, a bankok nagy része magántulajdonban van, és ennél jóval több kereskedelmi bank létezik ma Magyarországon.

A bankrendszer átalakításával természetesen a központi bank feladatköre is megváltozott. Korábban többféle monopóliuma is volt, melyek az átalakulással megszűntek. Az MNB már nem gyűjt betéteket magánszemélyektől, vállalatoktól, nem vezeti számlájukat, nem nyújt számukra hitelt.

Az átalakulással három kiemelt funkciója maradt:

- az állam bankja
- a bankok bankja
- jegybank

Az állam bankja, mivel a költségvetési politikát támogatja, a kormány pénzügyi politikájának megvalósításában segít. A bankok bankja, mivel a bankok számláját vezeti, refinanszírozási hitelt nyújt számukra, ill. egyéb eszközökkel befolyásolja tevékenységüket, és ezáltal a gazdaság számára rendelkezésre álló pénzmennyiséget is. Jegybank, mivel bankjegy-kibocsátási monopóliummal rendelkezik. Természetesen ez a három funkció csak nagyon leegyszerűsítve tartalmazza az MNB feladatait, ennél az sokrétűbb.

A feladatokat a jegybanktörvény tartalmazza, mely az évek során többször változott. A legutóbbi nagy változás 2001-ben történt, ekkor alkották meg a 2001. évi LVIII. törvényt a Magyar Nemzeti Bankról. E szerint az MNB elsődleges feladata a forint értékállóságának megőrzése. Ezen kívül természetesen továbbra is bankjegy- és érme-kibocsátási monopóliummal rendelkezik, arany- és devizatartalékokat gyűjt, devizaműveleteket végez, befolyásolja a belföldi elszámolási és fizetési rendszert, statisztikai adatokat gyűjt, támogatja a pénzügyi rendszer stabilitását. A Pénzügyminisztériummal együttműködve kialakítja az ország monetáris politikáját és ennek érdekében tevékenykedik.

A bankrendszer második szintjén ma már nem csak a kereskedelmi bankok állnak, a pénzüintézetek között találhatunk nagybankokat, szakosított pénzüintézeteket, takarékpénztárakat stb. Ezek feladatköre nagyon változatos, legfontosabbak a pénzforgalmi szolgáltatások, a hitel- és betétügyletek, garanciaügyletek, letéti ügyletek. A sok feladat közül természetesen nem minden bank végzi az összeset, a típusuktól függ leginkább, milyen tevékenységekkel találkozhatunk.

A legközelebbi nagy változás a bankrendszerben akkor válható, amikor Magyarországon is bevezetik az eurót, Magyarország belép az Európai Monetáris Unióba. Ettől a pillanattól ugyanis a Magyar Nemzeti Bank szerepköre csökkenni fog, a központi banki feladatokat az Európai Központi Bank fogja átvenni Magyarországon is.

24. TÉTEL

A DEVIZAKÖLCSÖN PROBLÉMÁJA MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

A devizahitel fogalma

A devizahitel olyan hitel, ahol mind a hitel folyósítása, mind pedig a törlesztése az adott devizában történik.

A mindennapi szóhasználatban azonban leginkább a deviza alapú hitel, amit értünk alatta.

A deviza alapú hitel esetében, szemben a devizahitel fogalmával, a hitel folyósítása, csakúgy, mint a hitel törlesztése, forintban történik, azonban a fennálló tartozás és a törlesztőrészlet nyilvántartása devizában van.

Magyarországon a kihelyezett jelzáloghitelek igen jelentős része deviza alapú hitel, a legelterjedtebb devizanemek az euro, a svájci frank és a japán jen.

A devizahitel problémája

A deviza alapú hitel kamat eltér a forint hitelek kamatától, 2009-ig ezek jóval kedvezőbb kamatozású hitelek voltak, azonban azóta ez a trend megfordult és ma már a forint hitelek sokszor kedvezőbb kamatozásúak, különösen a svájci frank alapú hiteleknél.

Minden hónapban az annuitás szabályai szerint kiszámítják a törlesztőt, így az, az adott devizában fix a kamatperióduson belül. Azt, hogy forintban mennyi lesz az aktuális tartozás, az adott napon érvényes, az adott bank által kiadott devizakonverziós eladási árfolyam határozza meg.

Az árfolyam ingadozása természetesen a havi törlesztőket is befolyásolja, de a teljes tartozás forintösszegére is hatással van. A 2009-es válság idején a törlesztőrészletek a többszörösükre nőttek, amit sok család már nem tudott fizetni, így sokan elveszítették ingatlanjukat.

Válság kezelése:**Végtörlesztés**

Az országgyűlés 2011. szeptember 19.-én szavazta meg a végtörlesztésről szóló törvényt, amely lehetővé tette az adósoknak, az év végéig történő, rögzített árfolyamon való végtörlesztést. A törvény értelmében a deviza-, devizaalapú, jelzáloghitel- vagy lakóingatlanra vonatkozó pénzügyi lízingszerződéseknél az adósok jogosultak a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztésre.

Árfolyamgát

2012. április 1-jén hatályba lépett, a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítési rendjéről szóló törvény, amely értelmében, 60 hónapos, legfeljebb 2017. június 30-ig tartó időszak alatt a háztartások rögzített árfolyamon (180 HUF/CHF, 250 HUF/EUR, 2,5 HUF/JPY) törleszthetik a meglévő devizahiteleiket.

Forintosítás

2014-ben a kormány benyújtotta az Országgyűlésnek a forintosításról szóló törvényjavaslatot, amely a devizahitelekkel kapcsolatban szinte minden fontos kérdésre választ ad:

- A jelzálog fedezetű hiteleket forintosították fix árfolyamon.
- Csak speciális esetekben maradhatnak a hitelek devizában.

25. TÉTEL

PÉNZKERESLET, PÉNZKÍNÁLAT; A PÉNZPIAC EGYENSÚLYA

Pénzkeresleten azt értjük, hogy a gazdasági szereplők mekkora pénzösszeget szándékoznak tartani, azaz mekkora pénzmennyiség fölött kívánnak bármikor rendelkezni.

Ahhoz, hogy ezeket a szándékokat megismerjük éljünk egy feltételezéssel: a pénzkínálat adott és állandó. Ennek keretében megvizsgáljuk, hogyan befolyásolja a pénzkereslet változása a pénzpiaci helyzetet.

Mitől függ, hogy a gazdaság szereplői mennyi pénzt kívánnak maguknál tartani?

A pénzkeresletnek a makroökonómia 3 motívumát különbözteti meg!

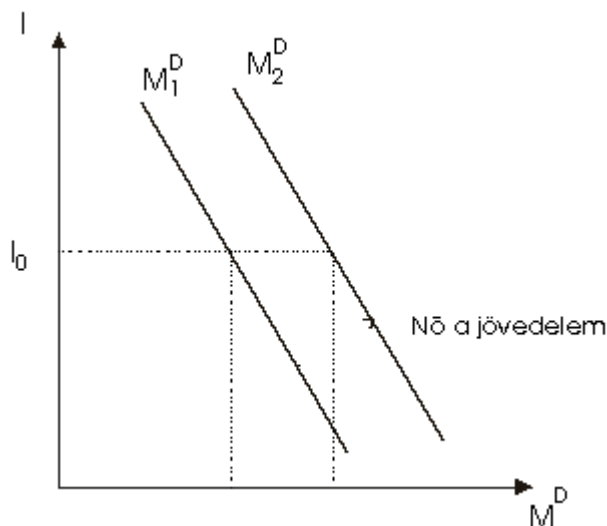
- A tranzakciós motívum alapján a rendszeres vásárlásokhoz szükséges pénzösszeg tartására irányul a pénzkereslet.
- Az óvatossági motívum alapján az előre nem látható események fedezésére keresik a pénzt.
- A spekulációs pénztartási motívuma vagy a likviditásának biztosítása érdekében támaszt pénztartási igényt.

Mennyiben tudjuk levezetni a pénzkeresleti függvényt ezeknek a motívációknak az ismeretében?

Az üzleti tevékenység zavartalan folytatása és a likviditás biztosítása a pénzkeresletben jövedelemmel egyező irányban mozog. Minél több a jövedelmünk, annál többet fogyasztunk, így a pénz iránti igény egyre nő. Egy nagyobb befektetés nyilván nagyobb likvid tőkével kell rendelkeznie. Pénztartalékok képzése szintén a jövedelem növekvő függvénye.

Az óvatossági motíváció, amely az előre nem látható eseményekre való felkészülést jelenti, nem növeli korlátlanul a pénzkeresletet. A pénztartás alternatív költsége, hogy azt a pénzt nem fektette be, így az nem kamatozik semmit. Éppen ezért a kamatláb mozgása ellentétes irányú a pénzkereslet nagyságával. Ha magasak a kamatlábak az emberek több pénzt fognak a bankban tartani.

A pénzkereslet alakulását tehát két tényező határozza meg, az egyik a jövedelem, amely egyenes arányban változik a kereslettel, a másik a kamatláb, amely viszont fordított arányosságban áll a pénzkereslettel.

A pénzpiac egyensúlya

Ahhoz, hogy a pénzpiacon egyensúly jöjjön létre a pénzkeresletnek meg kell egyeznie a pénzkínálattal. A pénzkínálat azonban nominális változó, míg a pénzkereslet reálérték (független az árszínvontól). Ezt a hibát könnyen korrigálhatjuk, ha a pénzkínálatot elosszuk az árszínvontal.

A pénzpiac egyensúly általános egyensúlya:

$$M^S/P = M^D(Y, i)$$

Az MS/P neve reálpénzkínálat. A jegybank közvetlenül tudja befolyásolni a nominális pénzkínálatot, míg a reálpénzkínálatot csak közvetve tudja.

26. TÉTEL

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ TÖRTÉNETE ÉS JELLEMZŐI

Az integráció, mint fogalom, egységesülést, összefonódást jelent. A mai Európa államai is egykori városok, fejedelemségek, tartományok integrációjaként jöttek létre.

Története:

A kereskedelmi integrációk két hullámban alakultak ki. Az első hullám a második világháború befejezésétől a hatvanas évekig tartott. Európában a további háborúk elkerülésére (Európai Szén-és Acélközösség, 1951). A második hullám a nyolcvanas évek utolsó és a kilencvenes évek első éveiben eltérő vonásokkal ment végbe, ezért új vagy nyílt regionalizmusnak is nevezik: az országok nagyobb számban vesznek részt, és egymástól távolabb fekvő országok is integrációra léphetnek.

- 1951: Európai Szén-és Acélközösség (Benelux államok, Németország, Franciaország, Olaszország)
- 1957: Európai Gazdasági Közösség, Európai Atomenergia Közösség
- 1968: E 3 szervezet közös neve Európai Közösségek lett, mely 1993-tól, a Maastrichti Szerződés életbe lépésétől kezdve viseli az Európai Unió nevet.
- 1979: Megtartják az első közvetlen európai parlamenti választásokat.
- 1999: bevezették az eurót banki (nem készpénzes) tranzakciókra.
- 2002: Az euróbankjegyek és -érmék megjelenése

Európai Unió 3 fő pillére:

- gazdasági és pénzügyi unió
- közös kül- és biztonságpolitika
- együttműködés a belügyekben és az igazságszolgáltatásban (Europol)

Egyéb szervezet: EEA (Európai Gazdasági Övezet) Svájc, Norvégia, Izland, Liechtenstein

27. TÉTEL

A MAGYAR EU-TAGSÁG ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI

2004. május 1-én kilenc másik országgal együtt csatlakozott hazánk az Európai Unióhoz.

Az unió országai gazdasági, jogi és oktatási harmonizációra törekuszenek, valamint az egységes belső piac és az összehangolt gazdasági folyamatok révén igyekeznek kiszámíthatóvá tenni a gazdasági növekedést, s ezáltal tervezhetővé tenni a jövőt. Intézkedéseikkel megteremtődik az életszínvonal növekedésének az esélye.

A tagságnak azonban hátrányai is vannak, melyek leginkább frissen belépetteket sújtják. A harmonizáció miatt az árak hirtelen megugranak, a béreket azonban csak lassan, sokára emelik. A csatlakozás utáni átmeneti időszakban még számos kedvezmény nem érvényesülhet (külföldi munkavállalás, euró). A tagországokban szigorú szabályozások vannak érvényben (pl. a környezetvédelem miatt - szennyvíz), s nagy társadalmi ellentétek alakulhatnak ki. Ezek mellett a nemzeti kompetenciák is alárendelődnek az európai érdekeknek, s a helyi sajátosságok helyett a globális célok kerülnek előtérbe.

Munkavállalók:

- személyek szabad áramlása
- diszkrimináció és korlátozásmentesen dolgozhatnak
- megszűnt a 7 éves korlátozás Magyarország felé 2011.május 1-jén így bármilyen országban vállalhatnak munkát a magyarok
- 3 hónapig engedély nélkül is lehet dolgozni más országban
- Ha bárki külföldön dolgozik az Európai Gazdasági Térségen belül és keres is akkor az eü járulékot csak ott kel fizetnie
- Munkanélküli ellátást abban az országban kap, ahol munkanélküli lett
- Nincs egységes nyugdíjrendszer
- Az amúgy is magas munkanélküli ráta mellett még bevándorlók is érkehetnek az országba
- A csatlakozás által a munkaerőpiac szélesedett így nagyobb képzettség kell
- Képzett emberek inkább külföldön dolgoznak

Diákok:

- ösztöndíjak
- tanulmányi mobilitás
- nincs hátrányos megkülönböztetés az oktatáshoz való hozzáférésben
- 3 hónapig szabadon tartózkodhat egy másik országban vagy tovább, ha tanul
- Programok: ERASMUS, Comenius, Leonardo Da Vinci stb.
- Bevándorlók miatt kevesebb hely az egyetemeken

Vállalkozók:

- korlátozás nélkül az adott tagország által szabályozott feltételekkel indíthatnak vállalkozást
- megkülönböztetés tilalma
- Ha a társaság tulajdonosai a társaság megalakításakor és bejegyzésekor teljesítik a tagállami szabályokat, akkor a társaságok egyforma jogokat élveznek és ugyanolyan kötelezettségek is terhelik őket, függetlenül az alapítók nemzetiségétől.
- A magyar termékeket kiszoríthatják a külföldi vállalkozások
- Külföldi vállalkozásoknak köszönhetően új munkahelyek

Hátrányok:

- döntési jogkörök egy részének átengedése az Európai Unió intézményeinek
- erősebb verseny a hazai termékek számára
- társfinanszírozás okozta gazdasági terhek
- ha egy tagország gazdasága veszélybe kerül, az az egész Európai Unióra kihat
- az egyes tagországok lakosságának nincs lehetősége közvetlenül beleszólni a döntésekbe